

1909-10

A. 5557

Nagyvárad:

Anuare universitare

A

NAGYVÁRADI KIR.

KATH. JOGAKADÉMIA

ALMANACHJA

AZ 1909-1910. TANÉVRŐL

KÖZLI:

AZ IGAZGATÓ.

HARMINCZHATODIK ÉVFOLYAM.

SZENT LÁSZLÓ NYOMDA R. T. NAGYVÁRADON.
1910.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. TÖRTÉNELMI VISSZATEKINTÉS.

A nagyváradi kir. akadémiát b. e. Mária Terézia alapította az 1780-ik évben. Eleintén ugyan csak a bölcsészeti szakma volt ezen akadémián képviselve, de már 1788. évi június hó 17-én kormányrendelet által két évfolyamú jogi fakultással kibővítettett, mely évfolyamok közül az első 1788. szept. 1-én, a második 1789. évi szeptember 1-én nyitotta meg.

1855-ben a tanintézet cs. kir. jogakadémia neve alatt három évfolyamú jogtanodává szerveztetett, mindazonáltal a jogvégzetteket csak kivételesen bocsátották, még pedig 4 egyetemi félév utánpótlása mellett a jogi szigorlatokra. A tannyelv német volt. A bölcsészeti tanfolyam pedig még 1850-ben a helybeli premontrei főgymnasiumba, mint ennek a 7. és 8 osztálya, beolvasztatott.

1861-ben ismét a magyar tannyelv hozatott be, 1867-ben újabb ideiglenes szervezetet nyert az intézet, végre 1874-ben az azon évi május hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározással *a két magyar egyetem jogi karával egyenjogú, négy évfolyamu teljes jog- és államtudományi karrá alakítottát át*, melynek végeztével a jogtanulók közvetlenül, azaz minden utánpótlás nélkül, de csak egyetemen, jogszigorlatokra bocsátatnak.

1889. évi márczius hó 17-én az intézet *százados fennállásának jubileumát* ünnepelte meg.

Jelenleg a nagyváradi kir. jog- és államtudományi karnál a következő nyolcz tanszék van rendszerezítve u. m.: 1. a római jogra, 2. a jogbölcsészetre és büntető jogra, 3. a nemzet gazdaságtan-, pénzügytanra és a magyar pénzügyi törvényekre, 4. a magyar és osztrák magánjogra, 5. a peres és perenkivüli eljárásra, váltó- és kereskedelmi jogra, 6. a statisztikára és a magyar közigazgatási jogra, 7. a jogtörténetre és egyházi jogra, 8. a politikára, a magyar közjogra s a jog- és államtudományokba való általános bevezetésre. Ezekon kívül előadatnak még a bánya- és tételes nemzetközi jog,

a bölcsészeti erkölctan, a művelődéstörténet, az egyetemes történet legújabbkori része, az államszámviteltan, a törvénytörvény-széki orvostan és a közegészségtan.

Az intézet a kath. tanulmányi alaptól tartatik fenn.

II. A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR SZEMÉLYZETE.

Igazgató :

Pilismaróti dr. *Bozóky Alajos*, kir. tanácsos, képesített egyetemi magántanár, a római jog nyilv. rendes tanára, a jogtudományi államvizsgálati bizottság e. i. elnöke, az első alap- és az államtudományi államvizsgálati bizottságoknak tagja, továbbá a m. jogászgyűlés állandó bizottságának, a biharmegyei régészeti és történelmi egyesület s a nagyvárad-i jogászegylet, a Szt. István Társulat igazgató választmányának s Irodalmi Osztályának tagja, a budapesti t. egyetemi központi növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolájának s a nagyvárad-i Szigligeti Társaság tiszteletbeli tagja, a nagyvárad-i jogakadémiai Gyorsirói Egyesületnek diszelnöke. Olaszi, Lukács György-utca, 23. sz. a.

Nyilvános rendes tanárok :

Dr. *Molnár Imre*, képesített egyetemi magántanár, a nemzetgazdaság, pénzügytan, m. pénzügyi törvényisme és a tételes nemzetközi jognak ny. rendes tanára, a II. alap és az államtudományi államvizsgálati bizottságoknak tagja, Nagyvárad város hegyközségének elnöke, törvényhatósági, jogügyi, pénzügyi, szépészeti és közlekedésügyi bizottságának s központi választmányának, valamint a községi iskolaszék tagja, a szőlősgazdák országos egyesületének alelnöke. Szigligeti-utca, saját házában.

Köröstarjáni dr. *Hoványi Gyula*, képesített egyetemi magántanár, a jogbölcsészet és büntető jognak ny. r. tanára, a II. alap- és a két államvizsgálati bizottságnak tagja, akadémiai könyvtárnok, Nagyvárad város törvényhatósági, jogügyi, pénzügyi, gyámhatósági és árvaházi felügyelő bizottságának tagja, a Szent-István Társulat és az országos Pázmány-egyesület rendes tagja, a nagyvárad-i Jogászegylet és a Szigligeti Társaság, valamint a nagyvárad-i Katholikus Kör választmányának tagja, tudományos.

és művészeti osztályának elnöke, a nagyvárad *Katholikus Legényegyesület* választmányának tagja, kath. autonomiai kongresszusi képviselő. *Olaszi, Kórház-utca 4. sz. a. saját házában.*

Dr. Ágoston Péter, okleveles bíró, képesített egyetemi magántanár, a magyar és osztrák magánjog s a magyar bányajognak ny. r. tanára, az I. alap- s a jogtudományi államvizsgálati bizottság, Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának tagja, a nagyvárad *Jogászegylet* titkára, a *Szigligeti-társaság*, a *Biharmegyei Casino* választmányi tagja, a nagyvárad *Társadalomtudományi Társaság*, a Nagyvárad *Népiroda* elnöke. *Olaszi, Rákóczi-ut 38. sz. a.*

Dr. Mártonfy Marczel ügyvéd, képesített egyetemi magántanár, a peres és perenkívüli eljárás, kereskedelmi és váltójog ny. r. tanára, az I. alapv. bizotts. elnöke és a két államvizsgálati bizottság tagja, a *Társadalomtudományi Társaság* és a *Szigligeti-társaság* választmányi tagja. *Olaszi, Rákóczi-ut 32.*

Dr. Kiss Géza, képesített egyetemi magántanár, az *encyclopaedia*, magyar közjog és a politika ny. r. tanára, az államtudományi államvizsgálati bizottság e. i. elnöke, az I. alap- s a jogtudományi államvizsgálati bizottság tagja. *Olaszi, Sal Ferencz-utca 11. sz. a.*

Dr. Sigmond Andor, képesített egyetemi magántanár, a m. közigazgatási jog s a statisztika ny. r. tanára, a II. alapvizsgálati bizottság e. i. elnöke és a két államvizsgálati bizottság tagja, *Olaszi, Schlauch-tér, 7—11.*

Nyilvános rendkívüli tanár :

Dr. Notter Antal, az egyházi jog s a m. alkotmány- és jogtörténet ny. rk. tanára, a kar jegyzője, a két alap- és az államtudományi államvizsgálati bizottság tagja, a *Szent István-társulat Tudományos és Irodalmi Osztályának*, az *Aquinói Szent Tamás Társaságnak* választott tagja, a *Szent László-társulat* és az *Országos Pázmány-Egyesület* választmányi tagja. *Rákóczi-ut 55, 1909. decz. 20-án eltávozott.*

Magántanárok :

Dr. Károly Irén, premontrei kanonokrendű áldozár, főgymnásiumi ny. r. tanár, a bölcsészeti erkölcsstan magántanára, képesített egyetemi magántanár. a magyar matematikai és fizikai társulat alelnöke. *Olaszi, Uri-utca, premontrei társház.*

Dr. Némethy Gyula, nagyvárad *egyházmegyei* áldozó pap, *theologiai* ny. r. tanár, a budapesti m. k. t. egyetem

theologiai karának bekebelezett tagja, a művelődéstörténet: magántanára, az államtudományi államvizsgálati bizottság: kültagja, szentszéki bíró, prosynodális vizsgáló, a Műemlékek: orsz. bizottságának levelező tagja, a biharmegyei és n.-várad: történelmi és régészeti egyesület muzeumának öre. Seminarium.

Dr. *Baróthy Ákos*, Nagyvárad város t. főorvosa, a törvényszéki orvostan és a közegészségtan. magántanára. Olaszi, Rákóczi-ut 47. sz.

Hitszónok :

Dr. *Némethy Gyula*, (lásd fentebb.).

Könyvtárnok :

Dr. *Hoványi Gyula*, (lásd fentebb.)

Titkár :

Dr. *Suhayda György*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Díjnok :

Számborovszky Rezső.

Hivatalszolga :

Kertész István, altiszt az akadémiai épületben.

Vizsgálati bizottságok:

Megerősítették a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 1909. évi júl. 5-én 76349. sz. a. kelt rendeletével.

I. Alapvizsgálati bizottság :

Elnöke: Dr. *Mártonfy Marczel*, h. elnök: Dr. *Ágoston Péter*, tagjai: Dr. *Bozóky Alajos*, Dr. *Kiss Géza*, Dr. *Notter Antal*.

II. Alapvizsgálati bizottság :

Elnöke: Dr. *Sigmond Andor*, h. elnök: Dr. *Kiss Géza*, tagjai: Dr. *Molnár Imre*, Dr. *Hoványi Gyula*, Dr. *Notter Antal*.

Jogtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: Dr. *Bozóky Alajos*, h. elnöke; Dr. *Hoványi Gyula*, beltagjai: Dr. *Ágoston Péter*, Dr. *Mártonfy Marczel*, Dr. *Kiss Géza*, Dr. *Sigmond Andor*, Dr. *Notter Antal*.

Kültagjai:

Dr. *Berkovits Ferencz*, h. ügyvéd, az ügyvédi kamara elnöke.

Czvek Kálmán, kir. kuriai bíró.

Dobosfy Alajos, kir. kuriai bíró.

Hlatky Endre, Nagyvárad város főispánja.

Dr. *Imrik Péter*, kir. táblai bíró.

Medvigy Mihály, kir. táblai tanácselnök.

Pajor Kálmán, kir. táblai bíró.

Dr. *Plopu György*, kir. kuriai bíró.

Rádl Ödön, h. ügyvéd

Sztaniszlavszyk Adolf, kir. főügyész.

Urbán Adolf, kir. kuriai bíró.

Dr. *Wallner Ödön*, Biharvármegye t. főügyésze.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Államtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: Dr. *Kiss Géza*, h. elnök: Dr. *Bozóky Alajos*, beltagjai: Dr. *Molnár Imre*, Dr. *Mártonfy Marczel*, Dr. *Hoványi Gyula*, Dr. *Sigmond Andor*, Dr. *Notter Antal*.

Kültagjai:

Dr. *Beöthy László*, országgy. képviselő.

Dr. *Karácsonyi János*, nagyvárad i. sz. kanonok, a m. t. Akadémia tagja.

Dr. *Karsch Lollion*, nagyvárad i. sz. apát-kanonok.

Dr. *Miskolczy Ferencz*, Biharmegye főispánja.

Dr. *Némethy Gyula*, theol. ny. r. t. akad. mt. és hitszónok.

Papp János, n.-várad-belényes-vaskóhi vasut igazgatója.

Papp Miklós, kir. tanácsos, m. kir. pénzügyigazgató.

Rimler Károly, Nagyvárad város polgármestere.

IV. AZ 1909—1910. TANÉV TÖRTÉNETE.

Az idei tanévet 1909. évi szeptember 15-én nyitottuk meg a szokott ünnepélyességgel.

Délelőtt 10 órakor a premontrei rend templomában Veni Sancte volt, amelyet *dr. Némethy Gyula* theol. tanár, jogakadémiai hitszónok és magántanár tartott.

A Veni Sancte után a jogakadémia dísztermében gyűltek össze az ünnepélyes megnyitásra. A megnyitáson megjelentek: *Fetszer Antal* felsz. püspök, *Széchenyi Jenő* apát-kanonok, *dr. Karsch Lollion* apát-kanonok, *Rimler Károly* polgármester, *Pajor Kálmán* és *Imrik Péter* táblabírák, *Novotny S. Alfonz* főgimnáziumi igazgató, *Hlatky Endre* ügyvédi kamarai elnök, *dr. Vuicskics Gyula* esperes-plébános, *Brém Lőrinc* szentszéki jegyző, *Szilágyi Dózsa* premontrei tanár, *dr. Imrik Gusztáv* ügyvéd, *dr. Mazurek Gyula* egyházmegyei iktató és mások.

Az ünnepélyt *dr. Bozóky Alajos* igazgató a következő beszéddel nyitotta meg:

Mélyen tisztelt Tanári Kar!

Szeretett Akadémiai Ifjúság!

Örömmel üdvözlöm Önöket az új tanév küszöbén itt a mi hajlékunkban, hiszen azért siettek ide mindannyian, hogy ismét hozzáfogjanak ahhoz a komoly munkához, melynek célja megalapozni a nemsokára kezdődő élet pályájukat. Maholnap el kell foglalniok helyeiket a nemzet társadalmában, de olyképen, hogy azokat becsületesen be is tölthessék. Már pedig ez teljesen lehetetlen, ha nem rendelkeznek az erre szükséges tudományos ismeretekkel és hazafias szellemtől áthatott férfias jellemszilárdsággal. A ki vakmerően oda áll, a hova sem hivatásánál, sem jellemhiánynál fogva nem való, azt előbb-utóbb utoléri a méltán megérdemelt szégyenletes bukás, de sajnos, akkorára már többnyire érzékeny kárt okozott a maga lelkiismeretlenségével a társadalomnak, mert egy ideig legalább megakadályozta az igazi tehetségek érvényesülését, sőt romlást hozott azokra is, a kiket éppen megfordítva meg kellett volna oltalmaznia. Arra számítani, hogy akinek az Isten hivatalt ad, annak ész is ad hozzá, vagy példátlan könnyelműség, vagy megdöbbentő cynizmus, de persze sem az egyik, sem a másik indok nem szolgálhat mentéségül. Ily véstűző esetek kikerülésére nincs más mód, mint a komoly előkészület az élet küzdelmeire, hogy legalább önmagunkat ne vádolhassuk azzal, hogy bármit is elmulasztottunk volna, a mi által már előre fosztottuk meg magunkat a viszontagságokkal való szembeszállás fegyvereitől.

És itt van kiinduló pontja a jelen beszédemnek.

Önök, ifju barátim! első sorban szellemök kiképeztetése céljából keresték fel a mi Alma Materünket. Hogy ebbeli várakozásukban ne csalódjanak, arról mi, tanáraik, fogunk tőlünk telhetőleg gondoskodni. Ámde közös munkánk eredményes csak úgy lesz, ha bizonyos kölcsönösséget tartunk folytonosan szemünk előtt. Midőn a tudományok ezen csarnokát átlépték, abban a pillanatban azt a fontos kötelességet vállalták magukra, hogy ernyedetlen szorgalommal fogják az előadásokat látogatni, buzgó tanulással az Önöknek nyújtott tudományos ismeretek minél alaposabb elsajátítását valóra váltani, felmerülő kételyeik elosztatása végett tanáraik utbagazítását készségesen kikérni és követni. Mi tanáraik pedig, kikre az Önök kiképeztetése bízva van, örömet vállaljuk az egymást felváltó ifjak oktatását, vezérlését és erkölcsi nevelését, a midőn azt tapasztaljuk, hogy igazán egy minden szépre, jóra és nemesre fogékony aranyifjussággal van dolgunk.

Tehát bizonyos kölcsönös előzékenység kell, hogy iránytűnk legyen, midőn a mi közös célunk elérésére törekszünk. Ez a kölcsönös előzékenység csakhamar kölcsönös bizalmat fakaszt bennünk egymás irányában, s ha ez egyszer gyökeret ver keblünkben, föl sem vesszük azt a fáradságot és áldozatot, melyet a mindennapi feladatunk lelkiismeretes teljesítése tőlünk követel, míg nem a célponthoz jutva jóleső megelégedéssel tekintünk vissza a megfutott utunkra.

Igaz, hogy minden kezdet nehéz, de szerencsés az az ember, akinek a körülmények kedveznek és módot nyújtanak arra, hogy jól, helyesen, megfelelően foghat a munkához; hiszen már a régiek mondták, hogy *dimidium facti qui bene coepit habet!* Ime. Önök is ily kedvező körülmények között lépnek a jogi pályára, csak meg kell ragadniok minden a kiművelésükre itt kínákozó alkalmat. Amúgy is nagyon rövidke a röpke akadémiai éveik és — a mit nem szabad feledniök — ezek az évek soha többé vissza nem térnek! Amit ezen a tanulásra szánt évek alatt elmulasztanak, vagy soha, vagy csak fölötte hiányosan pótolhatják helyre; oly elemi igazság ez, mely nem szorul semmiféle bizonyításra. Sajnosan tapasztalták ezt mindazok, akik elég könnyelműek voltak, hogy a maguk példájával hozzájárultak annak újabb megerősítéséhez.

Köztudomású dolog a szokás hatalma, tegyék tehát szokásukká a tanulást és nem fognak vele többé felhagyni, de sőt gyönyörűséget találnak benne, mert a kötelesség teljesítésének tudata megelégedést gerjeszt Önökben, mely viszont alapföltétele az ember földi boldogságának. A tanulás Önöknek *elsőrendű* kötelessége, melyet nem szabad csak úgy félvállról

venniök, vagy mellékfoglalkozásnak tekinteniök; a tanulás Önöknek tulajdonképeni munkája, melyet nem bízhatnak másra, hanem melyet önmaguknak kell elvégezniök, ha azt akarják, hogy hasznukra váljék; a tanulás által szerzett kincs az egyedüli, melyet igazán sajátjoknak mondhatnak, melyet sem a tűz, sem a rozsdá meg nem emészthet, sem rabló vagy tolvaj el nem vehet Önöktől. És mert a tanulásnál is tapasztalt vezérekre van szükségük, azért állanak fön az iskolák, melyekben átgondolt terv szerint nyújtatik Önöknek alkalom, hogy ily módon sokkal hamarabb és sokkal biztosabban juthassanak a szükséges ismeretek birtokába, mintha tisztán magukra hagyatva minden tájékozás nélkül és valószínűleg lidérczfény mutatta tévutakon *magoknak* kellene az igazságot felfedezniök.

Kivált a jelen időben, midőn világszerte azt hirdetik, hogy az emberiség a fejlődésnek egy új stádiumához jutott, a honnan hamarabb mint eddigelé, de csak a meglevő intézmények teljes eltörlésével és egészen új rendnek (vagyis rendtelenségnek, anarkiának) létesítésével fog az általános boldogulás révébe evezni — mondom, kivált a jelen időben van szüksége a fiatal nemzedéknek arra, hogy gondosan irányított alapos tanulás által kellő tájékoztatást szerezhessen magának jövődő magatartását illetőleg, mert csak ha módjában van a multat és jelent egybehasonlítani avval, amivel mint zentül bekövetkezendővel kecsgetetik őt, határozhatja el magát vagy jobbra, vagy balra. Ámde mert az új apostolok magok is sejtik, hogy ez az összehasonlítás bajosan fogja a jövő zenéje javára billenteni a mérleget, annál fogva ennek a lehetőségét is meg akarják hiusítani az által, hogy azt követelik: minden történelmet ki kell törölni a tantervből, minek terhelje meg az ifjuság, amelyre elsősorban vetik ki hálójukat, haszontalan lim-lommal esztét és szivét, e helyett ragadja meg szívvél-lélekkel csakis az új evangéliumot; ne is sejtsék az ifjak, hogy idáig más világ volt és van, hadd ismerkedjenek meg *egyszerre* avval a jobb (?) jövővel, melyet ők, a világboldogítók fognak majd létesíteni.

Tátongó, szeretett ifju barátim! ez az örvény, amelybe önöket csalogatni szeretnének. Hütlenségre és árulásra akarják Önöket elcsábítani Isten, a haza, ősi vallásuk ellen, engedetlenségre a törvények, a rend, a tekintély ellen, ingerelni arra, hogy mindent, a mit eddig szentnek és megbolygathatatlanak hittünk, lábbal tiporjanak, hogy a tulajdont, a vagyont, a jellemet, az életet és a becsületet semmibe se vegyék és hogy szüntelen embergyűlölet és érdekharczban merítsék ki minden erejüket.

Ne gondolják, hogy csak rémképeket festek a falra, oh nem, úton útfélen, szóval és írásban, nap mint nap hirdetik nemcsak ezeket a tanokat, hanem azoknak a követésére is hívják fel az embereket, első sorban az ifjakat. Épen néhány nappal ezelőtt értesültem, hogy a híres sociológiai könyvtár sorozatában ismét megjelent egy kötet,* mely csak úgy hemzseg az épületes igazságoktól, p. hogy a kereszténység s vele együtt az Istenben való hit felbomlik, hogy az erkölcs külön válik a vallástól, hogy ha marad is valami a vallásos kultusból, az jótékonyaságból fog állani, hogy a vallásos oktatás veszélyes és észszerűtlen, hogy az államnak semmi köze a valláshoz, hadd alkossa ki-ki a saját hitét, az apa is, meg a gyermek is, hogy az Isten rossz, minden rossznak a forrása, hogy az embertől függ a világ, nem pedig megfordítva az ember a világtól és az Istentől stb. stb.**

Nem hiába mondja Magyarország hercegprimása: „Fojtó a léggör, mindannyian érezzük a vihar közeledtét, mely ha kitör, elpusztíthat, vagy borzasztó nyomokat hagy maga után.***

Ezt a komoly veszedelmet, mely édes hazánkat fenyegeti, elsősorban a jogászoknak kell felfogniok és minden erejükből ártalmatlanná tenniök. Hiszen ez a veszedelmes ellenség a saját táborunkba lopózik, mind lármásabban hangoztatott elveit és követelményeit önnön törvényhozásunkba akarja becsempészni és féltékenyen őrzött tradícióink iránt bennünket előbb közönyösökké tenni, majd pedig azoknak feladására, eltörlésére és kibüszöbölésére rávenni. Ezt a ma már félreismerhetetlenül mutatkozó törekvést nem szabad tünnünk, sem tétlenül szemlélnünk, hanem össze kell szedni minden erőnket, hogy vele sikeresen megküzdjünk és hogy le is győzzük, mert ha felülkerekedni engedjük, akkor vége lenne hazánknak, vége magyar nemzeti létünknek mindörökké.

Azért szeretném lelkökre kötni azt az új jelszót: *nemcsak meghalni, hanem élni is kell tudni a hazáért!* Vállat vállhoz vetve tömör és áttörhetetlen falanxként kell az ellenséget visszaszorítani, egyetlen rést sem hagyva szabadon, amelyen át egy vigyázatlan pillanatban hozzánk beosonhatna s minket megkerülve kényelmesen megbonthassa sorainkat. Önökre az a feladat vár, hogy *a tudomány* fegyvereivel küzdjenek a heves támadások ellen, de ne a harcban való elesés elszántságával, hanem avval az erős elhatározással szálljanak szembe

* A vallás sociológiája. Irta M. Guyan, fordította Rudas L. Budapest, 1939.

** V. ö. Kath. Szemle 1909., szept. füz., 763 s. k. I.

*** Vaszary K. beszédje, melylyel a Szent István Társulat 1905. évi nagygyűlését megnyitotta. Vaszary beszédjei, Esztergom 1909. 491.

az ellenséggel, hogy őt élve akarják legyőzni és neki félreérthetetlenül tudtára adni, hogy netaláni újabb támadás esetén ugyanolyan vagy még szívósabb ellentállásra számíthat. Persze a tudomány legyvereinek sikeres forgatásához kellő előkészületre és gyakorlatra van szükségök.

Jól jegyzi meg Majláth József gr.*) azt, hogy sikerre ebben a tusában csak úgy számíthatunk, ha bármely pillanatban és bármikor megjelenhetünk ugyanott, ahol az ellenfél jár-ke, szóval, tollal egyaránt; követelnünk kell, hogy meghallgassanak, hogy czáfolatainkat figyelembe vegyék s hogy ne hozakodjanak elő már százszor megczáfolt ráfogásaikkal, amelyekről igazán áll az, hogy ignotos fallunt, notis sunt derisui!

Ebben a nagy munkában kell majd önöknek is kivenni részüket, nem is térhetnek ki a napirendre hozott szociális kérdések taglalása elől, de a taglalás módjától függ ám, kié legyen hazánkban a jövő!

Erősen hiszem, buzgón remélem, sőt teljesen meg is vagyok róla győződve, hogy az annyi vést és vihart kiállott, nem egyszer már a tönk szélére jutott magyar haza továbbra is *Szent István birodalma marad*, hogy ellenségeinknek bármennyire agyarkodjanak is mi reánk, nem fog sikerülni, ezt az ezredéves alkotmányt megdönteni, a magyar nemzetet elmeríteni és kipusztítani, egyszerűen azért, mert nem leszünk soha olyan hitványak, hogy az őseink kiontott vérével megszerzett, porladozó hamvaik által megszentelt szülőhazánkat kezeinkből kibocsátanók, sőt ellenkezőleg neki szenteljük ezentúl is életünk minden percét, szívünk minden dobbanását, elménk minden gondolatját, jól tudván azt, hogy ennek a mi szeretett hazánknak a boldogsága egy a mi boldogságunkkal. Nem állottunk, nem álljuk és nem is fogjuk soha útját állani a korszerű haladásnak, de nem engedjük a mások bele szólását, midőn azt a korszerű haladást a saját nemzeti törvényeink oltalma alá helyezzük!

Hazaszeretetünk köszikláján meg kell törnie, habár tenger volna is, a nemzetköziség áradatának. Akit nem elégít ki a mi hazánkban élvezhető szabadság mértéke, alig tudhatja, mi is voltaképen az igazi szabadság, de semmikép sem tarthatja magát arra hivatottnak, hogy minket a magyar alkotmány biztosította szabadságainktól eltéríteni és egy szerinte nagyobb (?) szabadságra kioktasson.

*) Egy-két irányeszme a (Szent István Társulat kebelében szervezett) szociális bizottság működését illetőleg. Budapest, 1907. a. 10. s. k. lapon.

Bármit hozzon is reánk a jövő — mondá dr Székely István, a budapesti m kir. t. egyetem rektora, az egyetem újjáalakításának ezidei 129. évforduló ünnepélyén tartott beszédjében, — megálljuk helyünket nemcsak a harcok viharaiban, mint őseink, hanem a szellemi és gazdasági élet küzdőterein is és Magyarország nemcsak lesz, mint Széchenyi jósolta, de nagy és hatalmas is lesz és boldogan fog élni benne a magyar.“

És ezzel az 1909—1910. tanévet megnyitom.

Ezután Dr. *Hoványi Gyula* ny. r. tanár a következő szakelőadást tartotta.

A jogbölcselet jogi oktatásunkban.

Az 1874-ki Szabályzatban a jogtanodák új szervezéséről a Jogbölcselet még két féléves tárgy: heti 5 óra számmal; 1884-ben már csak féléves: heti 8 órával; 1889-ben e 8 óra heti 6 órára száll alá; 1901-ben pedig törlik a II. alapvizsga tárgyai közül.

Vajjon jogi műveltségünk és nemzetünk érdekei szempontjából ez az elbánás a Jogbölcselettel helyes volt-e?

A tanév beköszöntő értekezésnek szokás szabta keretében e kérdéssel kívánok foglalkozni.

Azt vélem, abban egyetértünk: ha akármelyik két féléves tárgy előadását egy félesztendőre vonjuk össze, majd a fél-évre már összeszorított tárgynak heti 8 óraszámát 6 órára szállítjuk, végül töröljük a vizsgatárgyak sorából; úgy ennek alig lehet a következménye más, mint az, hogy az ily elbánásban részesülő tárgynak addig élvezett jelentősége csökken, észrevehetően csorbul.

Hiába is tagadnók. A joghallgató más szemmel néz oly tárgyra, melyet csak hallgatni, amelyből csupán sikeresen colloquálnia kell, mint arra a másokra, melyet nemcsak hallgatnia, melyből nemcsak eredményesen colloquálnia, hanem még sikeres vizsgát is tennie kell, különben jogi tanfolyamát be nem fejezheti, végbizonyítványt nem kaphat.

Tehát valószínű, hogy a II. éves joghallgató zokon nem vette a Jogbölcselet törlését, mert azóta csak a magyar közjogból, a nemzetgazdaságtanból és pénzügytanból kell vizsgára készülnie.

A II-ik alapvizsga egy tárggyal könnyebb lett, a páлма ama saájtságos természetén pedig, hogy: „*sub pondere crescit*“ nem egy másodéves jogász csak csodálkozik, eltűnődik!

Tiszta sor az is, hogy a közjog, meg a nemzetgazdaságtan és pénzügytan professorai a Jogbölcselet törlése folytán.

a vizsgán jóval több időt nyertek; azóta fontos tárgyaikat még kimerítőbb módon kérdezhetik.

De meg melyik professor az, akinek a vizsgán észrevétlen akkor telik az idő: amig collegája kérdéseire ügyelhet; ellenben unja magát, midőn ő maga kérdez?

Tanügyi körökben is örömet szerzett, hogy jogi vizsgarendszerünknek túlterheltségén legalább a II. évesekre vonatkozóan könnyítettek.

Ámde a Jobbölcsélet törlésén a főiskola tanügybarátai, a jogiprofessorok, a joghallgató ifjuság együtt nem lelhetné úgy örömet, mint ama tábor, amelynek semmiféle (részleges vagy általános) bölcselkedés nem fülrik a fogához.

Az e táborba seregletteknek az Autosophia s nem a Philosophia izlik.

Nem a bölcsességet kedvelik ők, hanem Enmagukat s az anyagot.

Becsés énjük felé horgasuló (Anthropocentrikus) fölfogásuk ilyen: „Nincs semmi tiltva, minden szabad.“ (Hirschberg.) Keresse mindenki csupán csak önmagában a jónak, az igaznak törvényét; ott bizonytal meg találja. Minden ember önmagának külön-külön törvényhozója. Szóval mindaz erkölcsös, amit akarunk.

A világ pusztán csak egy gép, mely létét szerencsés véletlennek köszöni. Az élet is egyedül csak gépiesség. Az ember tisztán csak állat.

Tehát Anaximanderrel egyeznek abban, hogy a Chaos a világ kezdete, Empedokles-sel, hogy csak a harcz a dolgok atyja, az Epikureusokkal meg Sophistákkal, hogy állati eredetből kell megfejteti az emberi lényeket.

Csak az létezik amit érzékeink révén észreveszünk. Vagyis ha ez igaz volna — mihelyest az az élőlények megszűnnének, e pillanattól fogva semmi sem léteznék; mert nyilvánvaló, hogy élőlények hiányában észreveszés egyáltalán nem történnék.

Szerintünk csak tapasztalati igazság van.

Még attól a gondolattól is fázna, hogy a dolgoknak lényegét fürkésszék, hogy hatoljanak amennyire elménk meg engedi a dolgoknak mélyébe.

E helyett, mert megakad szemük a dolgok fölszínén, csak erre vetik magukat, szilajul csak ezen paskolnak.

A bölcselkedésnek e szántsándékos rövidlátói a bölcselkedés feladata: a létező (emberi elmével megismerhető) végső okának kutatása elől úgy bujkálnak ki, hogy az „*Ignoramus et Ignorabimus*“ kényelmes palástjába belebujnak. Ha bár Zieglerrel a strassburgi, modern Pyrrhonnal, ki azt hirdeti,

„mindenben kételkedhetünk, sőt szabad mindenben kételkednünk“ nem is eveznek egy hajóban, de a bölcseletnek ez édes semmittevői a „Nem tudom“ hypothezis függő ágán heverésznek s észre nem veszik, hogy részükről e tehetetlen-képűség, eszüknek ez a behuzása ép amikor őket a küzdő gyepre várjuk voltaképen: kerékkoldás, megiramodás az igazság elől.

A legbüszkébbek arra, hogy a tények szilárd talaján állanak. De elbizakodottságukban azt már nem veszik észre, hogy ez a talaj jól megalapozott létezésen és ismeretlen hiányában voltaképen egy lejtő, melynek a lábánál az alanyiség mély szakadéka tátong, melyről Goethe az elismert, egyetemes lángész így nyilatkozott: „A hanyatló s bomlásnak induló korszakok alanyiasak, ellenben a haladó korszakok tárgyias irányuak.“

Világszerte kiáltják ők, hogy a pozitív bölcselet az emberi szellem férfikorának felel meg, a bölcselet „Ne továbbja.“

Pedig valójában a világ megértésének, a világrejtély megoldásának egyik leggyermekdedebb módja. A gyermek szemében is az aranyfűst termésarany.

Előttük is csak az létezik, ami kézzel fogható, ami szembeszökő, tehát csak az anyag mozgásával együtt; nem pedig minden, mi van, mi hatni képes.

A reálisnak a fogalmát egynek veszik az érzékelhetőnek a fogalmával, a mozgást az étellel.

A pozitív bölcselet az igazság megismerésének csak egyik forrását, a tapasztalást fogadja el, a másik forrásról a tiszta gondolkodásról (cognitio intellectiva) még hallani sem akar.

Önmaga elé föladatul egyedül tények, a jelenségek és ezek egymáshoz való viszonyának a tanulmányozását tűzi ki, pedig a Philosophiának tárgya: a kerek világon minden, de minden, ami van, a legkisebb paránytól a felséges Istenig. Minden felvilágosításra szorúl tehát mindennel szemben, véges végig felveti a „miértet“ ?

A Philosophia, mikor tisztében eljár, vagyis „quaerit veritatem“, akkor rá van utalva nemcsak az indukcióra, a kísérletezésre, hanem a következtetésre, combinatióra, sőt még a magasztos intuitióra is. Legfenségesebb tárgya: maga az Isten. Ellenben a pozitív bölcselet tárgya csak az anyag, az erő :

„Der Hexenmeister X
Der Alles ist und ist doch nix.“

Hisz „quae videntur temporalia sunt, quae autem non

videntur, aeterna sunt.“ Igen találóan nevezi a hindu bölcsélet az ilyfajta észjárásuakat (lokajatika) „a világ után kapaszkodóknak“, majd pedig (durvidagha) „rosszul égetett téglának“, a dolgok lényegét, okát, célját kutató bölcselővel (vidagdha) a »jól égetett téglával« szemben.

A Philosophia előttük mindig : Transhimalaja, mert hisz az ő Sven Hedinjök nem jövel !

A Philosophia által produkált általános fogalmakra ennek daczára rászorúlnak. Rá vannak utalva különösen, mikor a tapasztalás sivár homoksivatagját öntözni kénytelenek. Ámde ilyenkor zavaros erecskékből, iszapos tócsákból merítenek, mert a tiszta forrást, a tiszta gondolkodást ők maguk torlasztolták el önmaguk előtt.

Ez az oka, hogy az általános fogalmakkal bánni nem tudnak, azokkal nincsenek tisztában, sejtelmük sincs nagy becsükről.

Ismereteiket az általános fogalmakra akként aggasztják, akár az a jó falusi, ki Európa-kertjében háza tőzsomszédságában kínálkozó classicus romokra teregeti fehérneműjét, de azzal ám nincs tisztában, hogy tulajdonképen mik hát ezek a romok.

Meg is becsüli azokat, akár a ruhaszárító kötelet.

Az embert, ki két világ mesgyéjén áll, meg nem értik.

Fölfogásuk szerint a test és lélek ugyanaz. Az etikát a a fizikától külön nem választják. Ők csak a konkrétal vesződnek.

Egész viselkedésük szakasztott olyan, mint Diogenesé, a cynikusé: „Látom az asztalt, a serleget, de nem látom az asztal, a serleg lényegét“.

A bölcselők fejedelmének szavaival nekik is feleletül adhatjuk: „Egészen rendben van a dolog, mert vannak szemeid, melyekkel látod az asztalt, a serleget, de nincsenek ám szemeid, amelyek ellátnak az asztal, a serleg lényegéig“.

A Philosophia az általánost, az érzéken túl fekvőt keresi. Feladata: *causarum cognitio*, mint azt egyszer s mindenkorra Raffael ecsetje a Stanza della Segnatura mennyezetén megörökítette.

De ők materiális elveikkel a szellemi világot átölelni, az érzést, a gondolkodást, az akarást megfejteni nem tudják. A józan ész nem képes a gondolatot, az érzést, az akarást pusztán mozgás számba venni. Nem is az igazság vadászai ők, mint Pythagoras a magához hasonlókat találóan nevezi, hanem az igazság Rontó Páljai, a józan ész szegénylegényei.

Arról meg épen szó se essék, hogy arra a bölcséleti Mont-Everestre felemelkedni tudnának, honnan sz. Ágostonunk

így szól: „Mi látjuk a dolgokat, mert vannak, de a dolgok azért vannak, mert Isten látja őket“.

Ők inkább hajlandók az ismeretes példabeszédet: „Amicus Plato, amicus Sokrates, sed magis amica veritas“, visszájára fordítani: „Amica veritas, sed magis amicus Darwin aut Herbertus Spencer“.

Szóponyvájuk, meg gomba módra szaporodó olcsó füze-
teik révén pedig már oda jutottunk, hogy az utazgató vigécz,
sőt az ujságos gyerek a bölcselők fejedelménél, Platónál,
Aristotelesnél, „azok mesterénél, kik tudnak“, a lángeszű sz.
Ágostonnál mind okosabbnak tartja magát, mihelyest Darwint,
Herbert Spencert a száján kiejti.

Hála nekik, a filozofus csizmadiák száma már egy légió!

Plato álma a trónok betöltéséről immár teljesülhet!

Nincs az a „Sacrificio dell Intelletto“, amelyre egyikük,
másikuk rendszerük nyeregbe segítése kedvéért kapható
nem volna.

Csattanósan világítja meg ezt notorius atyamesterüknek,
Häckelnek a viselkedése, ki — mikor német alapossággal
sarokba szoritották — kénytelen volt beismerni, hogy egy
eletteni műből átvett embryo ábrákat meghamisított akként,
hogy az illető ábrákba toldásokat szúrt bele. Célja a ludas-
ságnak az volt: hogy a meghamisított ábrák segítségével bizo-
nyíthassa be azt, hogy az ember állatból formálódott emberré,
állatból vergődött föl oda, ahol találjuk. Ez ám csak a tudo-
mány. Itt nincs semmi feltételezés!

Ez a positiv bölcselet, mely a vallásközönbőség dajka-
tején nőtt fel, a jogtudomány mezején is babérokra áhitozik!
Míg szive vágya szerint a Jobbölcseletet kivetheti a nyergéből,
addig elnevezésével él ugyan, de a régi tömlőkbe új levet
tölt, mondhatnak fa-alkoholt (CH_4O) etilalkohol ($\text{C}_2\text{H}_6\text{O}$)
helyett, akár nálunk egy másik pálinkakímérő!

Ha e friss töltést elemezzük, abban ily alkotórészeket
ismerhetünk föl: Az akarat törvényszerű. Az ember csak anyag.
Az ember és az anyag egy és ugyanazon törvénynek van
alávetve. A jognak egyetlen, egyedülálló forrása az államnak
tételes törvénye. Jog csak az, amelynek háta mögött áll az
állami végrehajtó. Az államhatalom mindenható. (Nero római
császár kedvencz lova valóságos consul volt.) Az állam tör-
vényének, az állami akaratnak semmiféle korlátja nincs (az
anyaszentegyháznak szentségeit természetfölötti hatályossággal
szolgáltathatják ki a laikus állami tisztviselők). A jogrendnek
nem pillérje a magántulajdon, még kevésbé a monogám
házasság, legkevésbé a szerződés. (Olyan nincs, hogy adott

szavam még akkor is kössön, mikor már mást gondoltam, mikor az már feszélyezni is kezd.) Izlettetőül ennyit.

Nyilvánvaló, hogy e tételek torztételek. A jog- és erkölcsstan mezején minden értéket elértéktelenítenek. Merő képtelenségek, mert az emberi természet kiirthatlan tulajdonságaira, állandó szükségleteire, hajlamaira fittyet hánynak. Tótágast állítják a józan észet, az igazságszeretetet, azt a mélységes mély érzetet, mely ma erősebb, mint tegnap, holnap erősebb, mint ma; mert amint emberöltőről emberöltőre száll, az emberi természetbe mind mélyebbre évődik, vésődik, akár a folyam, mely haladtában mind mélyebbre ássa magát.

Tehát e fonák tételekkel szemben állást kell foglalnunk. Ez jogiműveltségünk követelménye. Nemzetünk irányában is kötelesség!

A szept fején találta M. Terézia királynő, intézetünk dicső alapítója, mikor így szólt: „Az iskolaügy politicum s mindig is az marad.“ A jogi főiskolák ügye még hatványozottan az.

Az alma materek (néha noverca-k) láthatlan, de effektív sugarakat árasztanak szakadatlanul, melyek az ország jogászainak gondolkodásmódját alakítják, (alaktalanítják); jogérzetüket formálják, (deformálják) és a jogászvilág segélyével a nem jogásznak lelkületét, gondolkozását, anélkül hogy sejtjené, egy kaptára ütik, szolgálatukba szegődtetik.

Az államnak, az egyháznak, a társadalomnak tehát nagyon is a bőrére megy, „ea res agitur“, vajjon helyes avagy fonák jogi alapelvekkel, egészséges vagy kóros jogérzettel, megvalósítható vagy szappan-buborékszerű jogintézmény eszményekkel fölvertezett ifjúság hagyja el az Aulát.

Roger Baco már a XIII-ik században hirdette: „Ipsa scientia potestas est.“ Ámde a jogtudomány nem pusztán egyéni hatalom, hanem socialis, sőt közhatalom!

Ezért a magán- és közjog mezején egyaránt nem legulejusokra, de jurisconsultusokra van szükségünk.

Nemzetünknek is nem törvényszakasz-rágók, jogmarók kellene, kik tudják ám a dörgést jogcsüres-csavarás-, a törvény alóli kibúvás mesterfogásaiban, „héjamadarak, kik le-le csapnak a folyhőből, hanem jogászok“. A tételes jogok oly művelői s alkalmazói, kik ha a jogból élnek is, de mindenha a jogért élnek.

„Villogtatják rettenetös pallosukat“ a nemzeinek, az egyháznak, a családnak, az egyénnek jussáért.

A fenséges, a szentséges jogért, melyet ideig-óráig elnyomhat ugyan a nyers, (a vad) erő, de soha meg nem szüntethet.

Mert szívünkben az igazságérzetet kiirtani, elménket a józan belátástól megfosztani, mert a „homo sum“-ról lemondani nem lehet!

A hazának, az emberiségnek ily nem a jogból, de a jogért élő jogászlégiót oly jogi oktatás, melyből hiányzik vagy amelynél sutba van lökve a Jogbölcselet: nem adhat.

Pedig bokrosodhatik úgy fejünkön a jaj, hogy a hatalomnak a szeme közé kell vágnunk: „Remota iustitia quod sunt regna nisi magna latrocinia.“

Annak is fordulhat a sorja, hogy a népképviselőt kell figyelmeztetni: „Egy nemzet akarata sem teheti igazságossá azt, ami igazságtalan.“ (B. Constant).

Ez elsősorban sohasem volt, nem is lesz a tételes jog művelőjének a dolga, de annak eleget az ő saját tanszéke.

A Jogbölcselet azonban már nem háritja el magától e kötelességet.

Sőt épen ilyenkor szánt mélyebben a dűlőjében és akkor, midőn behatóan foglalkozik a fölcsillanó jogeszmenyekkel, a nép innyét csiklandozó jogintézmény tervezetekkel és megállapítja, vajjon céljuk a jó avagy csupán a képzelt jó. Így példának kedvéért: a szabadszerelem, a szabadbűnözés, a szabadtulajdon, a szabadszerződés intézményeiről megállapítja, hogy eme káprázatos intézményeknek a magva: a féknélküliség; rágó férge: a merő egoizmus.

Tehát antiszociális intézmények, melyeknek megvalósításához a békességes összeférés, a művelődésnek, a haladásnak lehangolása, porba ejtése nélkül komolyan még hozzá sem láthatunk.

Hisz, polgárisodásunknak összegyűjtött kincseit tele marokkal szerte széjjel szórnák, mint a szélvész az elhagyatott kazalt.

Az emberi természet megváltoztatása nincs hatalmunkban.

A veszedelmes szép jogeszmenyekről ittas intézmények pedig csak a heted-hét országon is túl élő embereknek valók, kikenél még a madár se jár.

Amint már a „Haza Bölcse“ talpraesett szavakkal figyelmeztet: „Jaj annak a törvényhozónak, ki oly ideális törvényeket alkot, melyeket az emberi élet naponként s a tapasztalás minden órán meghazudtol.“

De nemcsak ez okból van szükségünk Jogbölcseletre, hanem azért is, mert jogiműveltségünknek lendületet, szépséget, összhangot, egységet ad.

Nemcsak szilárdra, teljessé, átlátszóvá teszi azt, hanem szellemi fegyvert szolgáltat a *Pry Pál állam*, a *Csák Máté* ellen.

Származzék ez anarchizmus, az a panarchizmus rossz-akarattól avagy tudatlanságból. Nagy baj, ha az állam Leviathan, de még nagyobb: ha mindenik kurta, cifra szürből sarkot verő királyi palástot szőnek!

A jogbölcselet gyámolítja a törvénytlátó birót a tételes jog hézagainak betöltésében, ellenmondásainak kiküszöbölésében.

A Jogbölcselet hordozza ragyogó fáklyáját a törvényhozó előtt, hogy a magánérdek, az észszerűtlenség, az igazságtalanság zökkenőit, kátyuit kikerülhesse.

A Jogbölcselet képesíti a törvényhozót áldásos és maradandó jogalkotásra. Mert, ha felvetjük a kérdést: vajjon, minő tételes jogparancs állandóbb, áldásosabb, talán az, mely a „Cartel est nôtre plaisir“-ból, a „Sic volo, sic iubeo“-ból csöppent ide, vagy pedig az, amelyet a törvényhozó a közjóért, a rend és szabadság, a hagyomány és haladás szolgálatának tudatában akként alkot okkal-móddal: hogy elsőnek számot vet a jogiszabályozást követelő (emberi) viszonynak céljával, mivoltával, nemkülönben környező állapotával (a népgazdasági erejével, műveltségi fokával, erkölcsi színvonalával, nemzeti sajátosságaival), majd meg közel férközik az észszel s igazságérzettel megáldott emberi természethez, tulajdon népének lelkéhez és ezek elevenéből biztos kézzel egy csapásra szökkenti életre és legott csinnal csinnyán a kergetőző századok, évezredek bölcsességéből, tapasztalatából kikristályosodott jogelvekkel összerója, rövogatja?

A felelethez semmi kétség sem férhet.

Mert a tapasztalat is azt igazolja, amit egyébként már a józan ész is diktál, hogy: a törvényhozónak legkeményebb jogparancsa, mely nem az *emberi természet szakasztott oláalbordája*; nem a *történelem próbás jogelvek osztályosa*; hanem kényből-kedvből, hatalmi lépésből, egyoldalúságból, ellen-szenyből, szeszélyből van jól, rosszul összerovátkolva, az a kemény jogparancs könnyűszerrel boruló, boritható, akár az a kicsiny lélekvesztő, amelyet a Fidzsi szigetek benszülöttje csak a dió kemény héjából eszkábál össze.

Ellenben a tételes jogalkotásnak Dreadnaughtja, mind megannyi úszó érc vára a javából. „Fluctuat, non mergitur“ jelmondattal a másik, még ha *lex imperperfecta* is, amelyre az általános emberi természet kézjegye: az *igazságosság, az észszerűség* rá van ütve, mert ennek a jogparancsnak nemcsak a köntöse mutat jogot, hanem egész valója, ize-vére színjog.

A Jogbölcselet tereli végre a törvényhozót az egyetemes becsű jogalkotás mezejére, mert erősíti lelki szemeit, hogy nemzetének különállósága, „hazulról is minden kitelik“ volta

mellett az általános emberit, az emberi nem egységét, szolidaritását, haladását éles világításban szemügyre vehesse, nemzete javára fordíthassa.

A Jobbölcselet képesíti a törvényhozót tőzsgyökeres nemzeti jogalkotásra, mert mint a hagyományok becsének avatoit ismerője finomítja a törvényhozó lelki hallását, hogy az emberiség jogi symphoniájában tisztán megkülönböztethesse nemzetének hangszerét. így a magyar törvényhozó a tárogató hangját, azt a jogitárogatót, melyet előbb Verböczy István, majd Deák Ferenc tartott kezében, amellyel ők a magyar jog Lavottái, nemcsak nemzetünket bővítették el, hanem ihletett hallgatójukká tették: a magyar jog Géniuszát is!

Ily tárgy tehát, mint a jobbölcselet, számot tart ősi portájára!

Sőt, ha szemügyet vetünk korunk socialis szellemáramlatára és gondolkodunk is azon, hogy Belgiumban, Hollandiában, Spanyol-, Olasz-, Német-, Franciaországban a jogi főiskolák tanárai — akár a Missidominici Charlemagne idejében — már járnak városról-városra, kiszállnak a falvakba (ambulans főiskola), hogy európaszerte a kisembereket, a legterpedtebb nemzet rétegét jogi műveltség áldásában részesítsék, ép jogérzetüket, helyes észjárásukat, szóval szellem-erkölcsi világukat az ankylostomszerű tanokkal szemben egészséges és bővérűekké tegyék: akkor jogioktatásunk tanulmányi és vizsgarendjében államférfiui messzelátással főhelyet magyar jó szívvel adunk a Jobbölcseletnek a czélból, hogy hadd „sarabolja-darabolja“ magyarán az antisocialis „lompos“ tanokat és mi meg egyre dicsérgethessük a Jobbölcseletet Bezerédi nótájával eképen:

„A Rábában vértől híznak a halak,
Véres vízben egymásra tátogatnak.
Dicsérgetik *Bölcséletet* magoknak,
Hogy ő volna fundátora javoknak.“

Ezzel a megnyitási ünnepély véget ért.

* * *

A tanári karra vonatkozólag megemlítendők a következő adatok:

1. Dr. *Mártonfy Marczel* ny. r. tanár részére a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr f. évi május 10-én 46098. sz. a. kelt rendeletével az eddigi 800 korona személyes pótlék egyidejű beszüntetése mellett f. évi július 1-től 1400 korona személyes pótlékot utalványozott.

2. Ugyancsak Dr. *Mártonfy Marczel* ny. r. tanár a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr f. évi május

28-án 50324. sz. a. kelt rendelete értelmében folyó évi július 1-től az első 400 koronás ötödévi korpótlék élvezetébe lépett.

3. Az 1909—1910. tanévre is a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr a múlt évi aug. 3-án 76350. sz. a. kelt rendeletével a kar előterjesztésére az államszámviteltan előadásával Dr. *Mártonfy Marczel* ny. r. tanárt, a legújabb kor történetének előadásával Dr. *Sigmond Andor* ny. r. tanárt bizta meg.

4. Dr. *Notter Antal* ny. rk. tanár, a budapesti m. kir. t. egyetemhez ny. rk. jogtanárrá nevezetvé ki, innen 1909. évi decz. 20-án eltávozott s az ekként megüresedett tanszékre pályázat hirdettetett ki, a magyar alkotmány és jogtörténet helyettesítésével a második félévre Dr. *Kiss Géza* ny. r. tanár bizatott meg.

Végül említendő, hogy Dr. *Mártonfy Marczel* ny. r. tanár ministeri érettségi biztosként működött a győri és veszprémi felsőbb kereskedelmi iskolákban.

Az idén mozgalom indult meg, hogy a jogakadémiai ny. r. tanárok, vagy legalább is idősebb fele részök a VI. fizetési osztályba soroztassék. A minister úr önmagyméltósága a 3 jogakadémia kiküldöttjeit a legnagyobb előzékenységgel fogadta Közös indokolt memorandumjokat átvette és a kérelem teljesítését kilátásba helyezte.

Ugyancsak az idén szőnyegre került az az eszme is, hogy a jogakadémiák élére ezentúl a tanári kar kebeléből évenkint választandó dékán kerüljön, a mit a minister úr a jelenlegi igazgatók visszavonulása esetén szintén kilátásba helyezett.

A magyar tanulmányi alapból fenntartott jogakadémiák igazgatói és tanárai.

Sorszám	N É V	Minőség	A jelenlegi fizetési osztályba valóságos minőségben kinevezetett			Évi fizetés és az 1904. é. I tc alapján járó személyi pótl	Az 1879. é. IV. tc. alapj. járó sz. pótlék	Lakpénz	Állomáshely	Jegyzet
			év	hó	nap					
VI. fizetési osztály.										
1	Bozóky Alajos dr.	igazgató	1893	VI.	7	8000		1600	Nagyvárad	kir. tanácsos udvari tanácsos
2	Fésüs György dr.	"	1899	VIII.	10	8000		1800	Pozsony	
VII. fizetési osztály.										
1	Molnár Imre dr.	r. tanár	1893	III.	31	6000		1280	Nagyvárad	
2	Wertheimer Ede dr.	"	1893	III.	31	6000		1440	Pozsony	
3	Hoványi Gyula dr.	"	1893	III.	31	6000		1280	Nagyvárad	
4	Ifj. Vutkovics S. dr.	"	1897	X.	23	6000		1440	Pozsony	
5	Mandello Gyula dr.	"	1900	VI.	26	5400		1440	"	
6	Falcsik Dezső dr.	"	1900	VI.	26	5400		1440	"	
7	Oberschall Pál dr.	"	1901	IX.	17	5400		1440	"	
8	Kovács Ferencz dr.	"	1903	VII.	1	5400		1440	"	
9	Pázmány Zoltán dr.	"	1903	XI.	28	5400		1440	"	
10	Ágoston Péter dr.	"	1904	IV.	15	5400		1280	Nagyvárad	
11	Mártonfy Marcell dr.	"	1905	VI.	29	4800		1280	"	
12	Pauler Ákos dr.	"	1905	XII.	7	4800		1440	Pozsony	
13	Hodinka Antal dr.	"	1906	XI.	3	4800		1440	"	
14	Ifj. Katona Mór dr.	"	1907	IV.	16	4800		1440	"	
15	Kiss Géza dr.	"	1907	VII.	12	4800		1280	Nagyvárad	
16	Sigmond Andor dr.	"	1909	VI.	8	4800		1330	"	

Az idén is rajta volt a jogtanári kar, hogy a hazafias és vallásos érzület ápolása körül minden kínálkozó alkalomkor nemes példát mutasson az ifjúságnak.

Testületileg megjelent a kar 1909. aug. 18-án, mint Ő császári és apostoli kir. Felsege legmagasabb születése napján a helybeli székesegyházban nagy ünnepélyességgel tartott Te Deum-on.

1909. aug. 20-án, mint Szent István első apostoli királyunk emlékének évforduló napján ugyanott tartott fényes isteni tiszteleten.

1909. évi szept. 26-án a helybeli Kereskedelmi Csarnok 40-ik évi jubileumi ünnepélyén.

1909. évi okt. 4-én, mint Ő császári és apostoli kir. Felsege legmagasabb nevenapján megjelentünk a székesegyházban tartott Te Deum-on.

1909. évi okt. 6-án az aradi vertanukért a Szent László templomban tartott Requiemen s ugyanaz nap d. u. 5 órakor az akadémiai ifjúság által a város tanácskozó termében rendezett hazafias gyászünnepélyen.

1909. nov. 18-án dr. Hoványi Gyula és Dr. Notter Antal tanárokkal képviseltette magát közéletünk egyik kimagasló alakja, gróf Zichy Nándornak 80-ik születésnapja alkalmából a Szt István Társulat által rendezett diszünnepen s ugyanoda üdvözlő táviratot intézett, mely ekkép hangzott:

Szent István Társulat

Budapesten.

A nagyváradi kir. kath. jogakadémia örömmel üdvözlő 80-ik születésnapja alkalmából ünnepelt érdemdús Elnökét, mind hazafias, mind vallásos erényeivel tündöklő gróf Zichy Nándor ő nagyméltóságát, kit a Mindenható még sokáig éltesse!

Pilismaróti dr. Bozóky Alajos,

kir. tanácsos, igazgató.

1909. évi nov. 19-én a néhai *Erzsébet* királyasszonyunkért a premontrei templomban tartott Requiemen.

Krónikánk teljessége céljából ide iktatjuk a „Szabadság“ helybeli politikai napilap 1909. évi 256. számában a napi hírek között megjelent következő rövid közleményt:

Bozóky Alajos jubileuma. A nagyváradi kir. jogakadémia igazgatója, pilismaróti Bozóky Alajos kir. tanácsos, a napokban* töltötte be igazgatói működésének harminczadik

* 1909. évi október 31.

éves évfordulóját. Ebből az alkalomból úgy a tanári kar, mint az ifjuság meleg ovációkban részesítette az ősz igazgatót, aki egész generációkat nevelt fel az akadémia falai között s tudományos működésével s tevékeny munkájával az egész országban ismertté tette nevét s több alkalommal részesült királyi kitüntetésben is. A nagyváradi jogakadémia sokat köszönhet ősz direktorának. Ő volt az, aki annak idején egymaga kivitte, hogy a kultuszminisztérium visszavonta a „kötelező doktorátus“-ról szóló rendeletét.* Ugyancsak az ő kitartó munkássága eredményezte a „Diák-asztal“ jótékony intézményének létesítését. Az akadémiai polgárság és a tanári kar lelke egész melegével üdvözölte a jubilánst. Tegnap délelőtt folyt le az ünnepség a jogakadémia falai között s előbb a tanári kar tisztelgett az igazgatói irodában. Azután a jogászfifjuság nagyszámu küldöttsége kereste fel az igazgatót. Az ifjak nevében Böszörményi László joghallgató mondott szép beszédet. Az öreg professzor meghatva mondott köszönetet az ifjuságnak megjelenésükért.

— Atyjuk voltam Önöknek hosszú éveken keresztül — mondotta — s mindig az volt a célom, hogy Önökből a magyar hazának hasznos, munkás és lelkes polgárokat neveljek s most élttem végén is arra intem Önöket, hogy szeressék ezt a szegény hazát, becsüljék meg évezredes alkotmányát, védjék meg szabadságát, mely éppen elegendő arra, hogy Önök boldogan és megelégedetten éljenek e hazában.

Az ifjuság meleg ovációjában részesítette igazgatóját s harsogó éljenzéstől kísérve fogadta tanításait.

1910. márczius havában Biharvármegye és Nagyvárad városa új főispánjává Dr. *Miskolczy Ferencz* és *Hlatky Endre* nevezettek ki, s minthogy mind a ketten intézetünk egykori jeles tanítványai voltak, siettünk őket a legmelegebben üdvözölni és beiktatási ünnepélyükön akadémiainkat méltóan képviselni

Üdvözlő irataink s az azokra kapott válaszok a következők valának:

* Ez az állítás helyreigazításra szorul. A kötelező doktoratust, melyet országos törvény rendelt el, nem lehetett visszavonni, hanem az igazgató igenis kivitte azt, hogy az egyetem szigorú szabályával szemben, mely szerint csak ny. r. joghallgatók bocsáthatók rigorosumokra, átmenetileg megengedtetett az akkori számos magántanulónak is, hogy az ügyvédi cenzura előfeltételéül megszabott tudori fokot megszerzhessék.

Méltóságos Főispán Úr!

A vezetésem alatt álló nagyvárad kir. kath. jogakadémia tanári kara a f. é. márczius hó 10-én saját elnökletem alatt tartott rendkívüli értekezletén egyhangulag elhatározta, hogy Méltóságodat Bihar vármegye főispánjává történt legfelsőbb kineveztetése alkalmából a legmelegebben üdvözli annyival is inkább, mert Méltóságod nem csak a múltban a mi akadémiánk jeles tanítványa volt, hanem jelenleg is mint az akadémiánk kebelében fennálló államtudományi államvizsgálati bizottság kültagja tevékenyen közreműködik a mi kitűzött célunknak megvalósításában t. i. a reánk bízott ifjuságnak hazafias szellemben való kiképeztetésében.

Ugyanazért élénken óhajtjuk, adjon a Mindenható Méltóságodnak sokoldalú hivatásának minél sikeresebb betöltéséhez erőt, egészséget, kitartást és hosszú életét, s a mennyiben a körülmények engedik, részesítse akadémiánkat a megyének immár egyszázhuszonhárom éves egyetlen főiskoláját is jóakaratu figyelmében és hathatós támogatásában.

Hazafias tisztelettel maradván

Nagyvárad, 1910. márcz. 11.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pilismaróti Dr. Bozóky Alajos,

kir. tanácsos, igazgató
a tanári kar nevében is.

Mire a m. főispán úr ekkép válaszolt:

Biharvármegye főispánjától.

Nagyságos Igazgató Úr!

Nagyságodnak a nagyvárad kir. jogakadémia tanári kara nevében is hozzám juttatott szívélyes üdvözlét és jó kívánatait midőn megköszönöm, hálásan emlékezve vissza azon időre, mikor a jogakadémia tanítványa voltam, — készségesen kijelentem, hogy új állásomból kifolyó hatáskörömben is mindenkor kedves kötelességemnek fogom ismerni, hogy a nagyvárad kir. jogakadémiát a reá bízott ifjuságnak tudományos és hazafias szellemben való kiképeztetésében tehetségemhez képest a leghathatósabban támogassam.

Kérem Nagyságodat, hogy köszönetemet a jogakadémia nagyrabecsült tanári kara előtt is tolmácsolni méltóztassék.

Hazafias üdvözléttel maradván

Nagyvárad, 1910. évi márczius hó 14.

Miskolczy Ferencz,
főispán.

A város főispánjához pedig ezeket irtuk:

Méltóságos Főispán Úr!

A vezetésem alatt álló nagyvárad kir. ka. h. jogakadémia-Tanárl kara a f. évi márczius hó 15-én saját elnökletem alatt tartott rendes havi értekezletében egyhangulag elhatározta, hogy Méltóságodat Nagyvárad város főispánjává történt legfelsőbb kineveztetése alkalmából üdvözli és egyben fölkért és megbizott engem, hogy méltóságodnak f. é. márczius hó 19-én tartandó ünnepélyes beiktatása alkalmával személyes megjelenéssel a jogakadémiát képviseljem.

Lelkes örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy ezen kettős megbízatásomnak megfeleljek.

Méltóságodat szoros kötelékek fűzik akadémiánkhoz. Már mint akadémiánk egykori tanítványa kitűnt rendkívüli szorgalma, szép tehetsége, buzgó tanulása, nemes ambíciója és serény előretörekvése és művelt modora által, úgy hogy pályatársai egyértelműleg vezérüknek ismerték ei. Midőn pedig az életbe kilépve rendkívüli tevékenységével csakhamar a közfigyelmet sikerült Méltóságodnak magára vonnia, annak daczára, hogy idejének java részét a közügyeknek szentelte, a mennyiben nemcsak mint a város képviselő testületének egyik legfáradhatatlanabb tagja és mint a helybeli ügyvédi kamara érdemes elnöke, majd mint országgyűlési képviselő valóban elévülhetetlen jogot szerzett polgártársai osztatlan nagyrabecsülésére — ezért soha egy perczig sem szűnt meg élénk érintkezésben maradni akadémiánkkal, a mennyiben-intezetünk fejlődését szünet nélkül a legéberebb figyelemmel kísérte, sőt annak érdekében alkalmas pillanatokban nem egyszer döntő szavát is fölemelte, de mint az akadémiánk kebelében fennálló jogtudományi államvizsgálati bizottságnak immár évtizedek óta kültagja, tanári karunkkal kezét fogott a reánk bizott ifjúságnak minél alaposabb s hazafias szellemtől áthatott kiképeztetésében, s mindennek tetejében még mindig talált időt a tudományokkal való foglalkozásra is, sőt annak művelésére.

Mindezek után érthető a mi lelkes örömünk a fölött, hogy Ő császári és apostoli királyi Felsege épen Méltóságodat nevezte ki és épen Nagyvárad város főispánjává. Ez az örvendetes körülmény már előre biztosít bennünket arról, hogy a szoros érintkezés közöttünk és Méltóságod között továbbra is fenn fog maradni és hogy Méltóságod akadémiánkat, mely immár 123 év óta ápolja és terjeszti a tudományokat, hathatós támogatásban fogja részesíteni.

Élénken óhajtjuk és kívánjuk, adjon a Mindenható.

Méltóságodnak zavartalan egészséget, lankadatlan munkakedvet és hosszú életet, hogy érje meg azt a kevés embernek juttatott ritka szerencsét, hogy sokoldalú üdvös fáradozásának méltó gyümölcsei látásában gyönyörködhessek.

Hazafias tisztelettel maradván

Nagyváradon, 1910. márczius hó 17-én.

Pilismaróti Dr. Bozóky Alajos,

kir. tanácsos, igazgató
a tanári kar nevében is.

Mire a főispán úr így válaszolt:

Nagyvárad thjf. város főispánja.

*Nagyságos Dr. Bozóky Alajos kir. tanácsos
jogakadémiai igazgató urnak*

Helyben.

Nagyságos Igazgató és Tanári kar!

Főispánná történt kinevezésem alkalmából 1910. márcz. 17-én hozzám intézett nagybecsű üdvözlő soraikra van szerencsém legmélyebb köszönetemnek adni kifejezést.

Eltelkintve azon a jogi művelődés terén 123 éven át kifejtett üdvös tevékenységtől és felette hasznos szolgálatoktól, melyekben a nagyvárad kir. kath. jogakadémia hazánk tanügyét részesítette s jelenben is részesíti, engemet ezen akadémiához a legnagyobb hálaérzet csatol. Ennek falai között nyertem elméleti, jogi kiképeztetésemet s annak jelenlegi tanári karában látom megtéstedve azon feledhetetlen tanáraitam, kiknek szelleme átöröklődött utódaikban.

Azon időben is, midőn én szerencsés voltam az akadémia hallgatója lenni (1870—1873.) a tanári kar tagjai a jog és államtudományok magaslatán állottak és e mellett atyai jóindulatuk, az ifjúság iránti igaz szeretetük, hazafiúi törhetetlen érzéseik a jogászfifjúságba igyekezetet, szorgalmat, a tudományok iránti előszeretetet oly mérvben növelték, hogy azóta is szerzett tapasztalataim szerint az akadémia nevelése, tanítása, semmivel sem marad háttérbe az egyetemi kiképzés mögött sőt a vidék, a kevesebb létszám stb. előnyei miatt még kedvezőbbnek tekinthető.

Mindég a legnagyobb köszönettel tartoztam azért, hogy engemet évtizedeken át a jogtudományi államvizsgálati kültagsággal megtisztelni kegyesek voltak.

Ezek előre bocsájtásával kiemelve, hogy Nagyságos Igazgató úr iránt, ki egyedül van életben volt tanáraitam közül, halálomig meg nem szünő hálával és hű tanítványához

illő elismeréssel viseltetem és fogok viseltetni, ismételten köszönöm ugy Nagyságodnak, mint az általam nagyrabecsült tanári karnak szives megemlékezését és azon óhajomnak adván kifejezését: vajha valaha abba a helyzetbe juthatnék, hogy e nagy múltú tanintézet iránt csak némi részben is leróhatnám hálámat.

Maradtam

Nagyvárad, 1910. április hó 5-én

hazafias tisztelettel:

Hlatky Endre,

Nagyvárad város főispánja.

1910. március 26-án résztvettünk a feltámadási, május 26-án az Urnapi isteni tiszteleten és ünnepélyes körmenetben.

1910. április 8-án nevezetes emlékünnepelet tartottunk. Ugyanis a minister úr ő nagyméltósága 1910. márczius 12-én 576. elnöki szám alatt a következő leiratot küldte:

A magyar királyi vallás és közoktatásügyi ministertől.
576—1910. eln. szám.

A kir. jogakadémia tek. Igazgatóságának

Nagyvárad.

F. évi április hó 8-án lesz gróf *Széchényi István* halálának félszázados évfordulója. Különösen fontos ezen évforduló megünneplése a mai viszonyok között, amidőn annyi szenvedés és megpróbáltatás után szükségét érezzük annak, hogy nagy férfiainknak, mint Deák Ferencznek és gróf *Széchényi Istvánnak*, a közéleti béke és ezzel kapcsolatban az erkölcsi tisztulás, valamint az ország jólétének előmozdítására irányuló törekvései megvalósuljanak.

Gróf *Széchényi István* halálának félszázados évfordulóját felhasználni kívánom arra, hogy az ifjuság körében az összes iskolákban, az ő működése méltattatván, oly irányú eszmék csepegtetessenek az ifjuság lelkébe, melyek a hazaszeretet ápolása mellett, nagy hazánkfia eszméinek és intenióinak ápolását vannak hivatva szolgálni.

Elrendelem ennél fogva, hogy f. é. ápr. hó 8-ik napján a fenhatóságom alatt álló valamennyi foku tanintézetekben az előadások szüneteljenek és felkérem a tek. Igazgatóságot, hogy a nagy férfiú emlékének kellő módon leendő méltatása és megünneplése végett saját hatáskörében intézkedni sziveskedjék.

Ennek következtében egy az alkalomhoz méltó emlékünnepegy rendezéséről gondoskodtunk.

Mindenek előtt ily szövegű meghívót küldtünk szét a városban:

Meghívó.

A nagyvárad kir. kath. jogakadémián f. 1910. évi ápr. 8-án gróf *Széchenyi István* halálának 50-ik évfordulója alkalmából tartandó emlékünnepegyre.

1. Folyó évi április hó 8-án (pénteken) d. e. 10 órakor *Requiem* a premontrei templomban.

2. Utána gyülekezés a jogakadémia disztermében. Ugyanott:

- a) Szózat.
- b) *Dr. Bozóky Alajos* igazgatónak megnyitó beszéde.
- c) Arany J. ódája gr. *Széchenyi István* halálára, szavaija *Lehótzky Brunó* joghallgató.
- d) *Dr. Kiss Géza* ünnepi beszéde.
- e) Chopin „*Polonaise gis moll*“-ja zongorán játszsza *Varró Zsófi*ka urleány.
- f) Záróbeszéd, mondja *Sztaniszlavszky Ernő* jogh.
- g) Hymnusz.

Április 8-án volt a requiem. A premontrei templomban délszaki növényekkel, gyászfátyolos nemzeti lobogókkal és czimere! diszített magas ravatalt állítottunk fel, ngos és ftdő *Széchenyi Jenő* apát-kanonok úr segédlettel celebrálta a requiemet, mire az akadémia disztermében válogatott intelligens közönség részvéte és szemmellátható hazafias lelkesedése mellett a tulajdonképeni Emlékünnepegy folyt le.

Dr. Bozóky Alajos igazgató megnyitó beszéde ekkép hangzott:

Mélyen tisztelt Vendégeink!

Szeretett Akadémiai Ifjuság!

A mai nap mintha egy újabb határjelző volna sokat hányatott nemzetünk eseménydus történetében.

Épen 50 éve, hogy meghalt gr. *Széchenyi István*, kit kortársai a „legnagyobb magyar“ jelzővel tüntettek ki, mely

jelző, minél jobban eltávolodunk ama kortól, annál jogosultabbnak találja a magyar nemzet.

Ott állottam én is mint 17 éves ifju a budai Mátyás-templomban a nemzet nagy halottjának lelki üdvéért mondott gyászmise alkalmával fölállított magas ravatal mellett; még most is emlékszem az általános meghatottságra és az arczokról visszatükröződő mély honfiui bánatra, mely gyász-könyűt csalt mindenkinek a szeméből! Valóban szívet facsaró látvány volt. A gótíves templom pilléreit, oltárait, kőpadlóját, padjait, sőt ablakait is fekete posztó borítá, a komor sötétséget egyedül a ravatal körül elhelyezett viaszgyertyák sárgás lángjai enyhítették, az utczákon minden házról gyászlobogók lengettek, a járó-kelők néma bölintással köszöntettek egymásnak s ha egy pillanatra megállottak, zokogva váltottak néhány szót a nemzetet ért súlyos veszteségről.

A gyászhir villámként csapott le, mert a nemzet örömmámorban úszott volt az önkényuralom és elnyomatás korszakának bukása fölött és várva-várta egy jobb időnek hajnalhasadását. És épen most kellett ennek a baljóslatú halálesetnek bekövetkeznie! A szállingó kósza hírek még fokozták a csakhamar támadt honfiui aggodalmakat. Pedig a száraz tény, hogy a nagy hazafi elborult elmével önmaga oltotta ki életét, a legegyszerűbb és legelfogadhatóbb magyarázatául szolgálhatott ennek a tragédiának.

Azonban bármi lett légyen is a legnagyobb magyar halálának legközelebbi oka, ez persze semmit sem vont le abból a határtalan hálaérzetből, melylyel a magyar nemzet eme nagy fia iránt viseltetett.

Nem is szüntünk meg az ő emlékét fentartani; nemcsak a fővárosban frissítik fel évenként egy diszlakomával az ő emlékét, mely alkalommal közéletünknek egy-egy kimagasló és előkelő tényezője, kezében a Széchenyi-billikkommal, maradandó becsü emlékbeszédben méltatja a nagy férfit, hanem a vidéken is kegyelettel őrzik meg az ő emlékét.

De a mai 50-dik évforduló egyúttal az idő gyors rohanására is figyelmeztet, valamint arra, hogy ma szívósabban kell ragaszkodnunk, mint valaha, az ő eszméihez és intelmeihez.

És méltán! Hiszen gr. Széchenyi István ma már a történelemé. Vele szemben el kell némulnia minden gáncsnak, de annál határozottabban érvényre kell jutnia a tárgyilagos bírálatnak, ez pedig a legelső helyek egyikét biztosítja számára a magyar nemzet Pantheonjában, sőt a köztudat sem vonakodik többé őt a legnagyobb magyarnak elismerni. Benne látjuk mindnyájan a magyarság incarnatióját, a legtüzesebb

fajmagyart, a legizőbb hazafit, mert ő volt az, aki azt mondta: oly kevesen vagyunk, hogy talán még az apagyilkosnak is meg kellene kegyelmeznünk; ő volt az, ki a magyart fölrazta végzetes tespedéséből; ő volt az, a ki egyedül a nyugati civilizáció ápolásában és terjesztésében, de csak a nemzeti genius assimiláló szárnyai alatt, látta a magyar nemzet anyagi és szellemi boldogulásának előfeltételét; végre ő volt az, a ki ellentállhatatlan meggyőződésével belénk plántálta azt az evangeliumszerű tételt, hogy Magyarország nem volt, hanem lesz!

Gróf Széchenyi István nélkül talán elsodort volna már bennünket az a vészes forgotag, mely drága hazánkat az önálló nemzeti államok sorából kitorlúlni, nemzetünket idegen nyelvű népek közé erőszakosan olvasztani fenyegetődzik.

Hogy gróf Széchenyi István szelleme valóban örködött a magyar haza fölött, többek között az a körülmény is bizonyítja, hogy ugyanaz a budavári Mátyás-templom, melyben az ő lelkiüdvéért mondott gyászmise alkalmával a ravatala állott, hét év múlva tanuja lett királyunk megkoronáztatásának, mely hosszú küzdelmek után végre megpecsételte a békét a fejedelem és a magyar nemzet között. És valamint a budavári Mátyás-templom a koronázás előtt nagy stíli alapos restauráczió ment keresztül, hogy a koronázás nagy jelentőségű aktusa hozzá méltó millieuben mehessen végbe, azonképen jelenleg is azt kell óhajtanunk, vajha a mai borus egünkön is minél előbb ismét a magyar alkotmányos szabadság fényes napsugara törjön keresztül, hogy a mostani csüggedést ismét lelkesedés váltsa föl és czéltudatos előretörekvés, mint a minő a mi nagy Széchenyinket teljes életén át kalauzolta s őt a magyar nemzet igazi prófétájává avatta.

Szeretett Ifjak! Nemzetünk története épen nem mondható szegénynek példát szolgáltató nagy férfiakban. Gróf Széchenyi is volt ilyen, sőt a nemzet őt a nagyok között legnagyobbnak tiszteli, valósággal rajongott érette, mert keblének legrejtettebb húrjait tudta megpendíteni, mert a nemzettel és ez vele érzett és mert a nemzet azt tapasztalta, hogy az ő lángszavai nem üres szavak, a melyekkel tán csak himet akar varni az ő hazaszeretetére, hanem maga a hasznos munkában és önfeláldozó tevékenységben kimerülő igazi hazaszeretet.

Ilyen példát válaszsának tehát magoknak az életre, még pedig egymással kezét fogva, az elébök tornyosuló akadályoktól vissza nem riadva és szüntelenül azt a föltétlen parancsot forgotva elméjökben: „a haza minden előtt!”

A lelkes éljenzéssel fogadott beszéd után *Lehótzky Brunó*

joghallgató igazi bensőséggel és hazafias ihlettel szavalta Arany Jánosnak ismeretes ódáját gr. Széchényi István halálára.

Erre dr. Kiss Géza ny. r. tanár gr. Széchényi István elévülhetetlen érdemeit méltatta:

Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Bennünket, magyarokat gyakran talán joggal vádolnak azzal, hogy „ünneplő nemzet“ vagyunk, amivel azt akarják mondani, hogy egyebet sem tudunk, mint a múlt dicső hagyományain elmerengeni. Azt hiszem azonban, hogy ma, Széchényi halálának 50-ik évfordulóján ez a megjegyzés aligha fog valakinek eszébe juthatni. Mert a „legnagyobb magyar“-nak emléke nemcsak szent mindnyájunk előtt, de méltó arra is, hogy *elmélkedjünk* fölötte.

Hogy ki volt nekünk Széchényi? ezt ebben a körben bővebben fejtegetnem fölösleges. Hiszen mindnyájan tudjuk, hogy a *modern független magyar kulturállam* megalapítója ő, kinek nevéből a magyar történetírás épen azt a korszakot nevezte el, mely a nemzeti eszme, a nemzeti kultúra és függetlenség föllendüléséről nevezetes. Az ő nevével függ össze ugyszólván minden életképes intézményünk, melynek jótékony, áldásos hatását napjainkban élvezzük: a kultúra, a gazdaság, az alkotmány és jog fejlődése terén egyaránt. Tulzás nélkül mondhatjuk, hogy a *mai Magyarország megalapítója* ő: nem szükséges tehát különösebben igazolnom azt, hogy dicső emlékének megünneplése méltó és igazságos.

Ámde Széchényiről csak akkor fogunk *méltó módon* megemlékezni, ha nem a *hangzatos szölamok*, ellenben a *reális, alapos elmélkedés* szempontjai vezérelnek. Mert Széchényi nem a hazánkban, sajnos, oly széles körben népszerűségnek örvendő *üres illúziók* keltésének, hanem a *reális munkának* embere volt. Ő volt az első, ki kardcsörtetés és tartalmatlan ékes-szólás helyett az energikus, kitartó munkálkodásra hívta fel nemzetét, ki a gazdasági fejlődés előmozdítását tűzte ki célul, ki a tudomány, a kultúra fejlesztését nemcsak hangoztatta, de tettekkel is hathatósan előmozdította. Ő volt az, ki akkor, midőn egyfelől nemzetét rideg közönyéből fölrázta, azt másfelől a radikális tulzások veszedelmeitől bölcs mérséklettel óvta: a nemzet haladását nem a kétséges kimenetelű összecsapásokban, de az erőgyűjtés, a gazdasági és kulturális gyarapodás áldásaiban látta. És vajon csodálkozhatunk-e, ha széles látókörü, világlátott államférfiú lángelméje ép azokat az államokat tekintti követendő példakul, melyek a nyugodt erélyes munkálkodás és nem az erőszakoltan gyors haladásról

nevezetesek. Nem természetes-e, hogy figyelmét, bámulatát a bölcsen önmérséklő, de feltartóztatlanul fejlődő hatalmas Nagybritannia kötötte le, melynek manapság már a tetőpontra álló világhatalma ép akkor volt a legfrissebb fejlődésben. És nem önként értendő-e, hogy sohasem tudott lelkesedni Franciaországért, melynek az „eszmék terén vezető szerepét” pedig nálunk mindenki oly áhitattal szerette megcsodálni, melynek tulzott radikálizmusa ma is akárhány esetben — legalább szerény nézetem szerint — elrettentő például szolgálhat?

Széchenyit műveiben a nyugati példák megítélése terén is ugyancsak a bölcsesség vezérli, mely nézeteit a hazai viszonyok megbirálásánál oly becsesekké teszi.

A nemzet Széchenyi fellépésekor válságos helyzetben volt: életének, existenciájának kérdése forgott kockán. Ha a közönyösség lethargiája továbbra is nyomasztó hatása alatt tartja a magyar társadalmat, az ország bizonyára nem lett volna képes megfelelni azoknak a nehéz feladatoknak, melyeknek teljesítésétől létének fenmaradása függött. Széchenynek sikerült a nemzetet felébreszteni és ezzel hazájának életét mentette meg. Ám a fölkeltett szenvedély lángoló tüzét elaltatni immár nem volt képes. A nemzet, mely a fölébredés nagy percében őt ismerte vezéréül, a bölcs államférfiú mérsékletre intő szavát nem hallgatta meg. Rettentő katasztrófába rohant; saját vesztébe, amit még e providenciális államférfiú sem tudott megakadályozni. De a Gondviselés nem hagyta el nemzetünket, Széchenyi eszméi nem haltak meg, hanem tetterős, dicső követőkre találva, a felszabadulás, a feltámadás diadalmas napját hozták meg. A nemzet ismét feltámadott, mihelyt visszatért Széchenyi tanításához: ép úgy, amint elbukott akkor, midőn e tanítást nem akarta meghallgatni. Deák Ferencz korszakalkotó, nagy munkája voltaképen nem volt más, mint Széchenyi eszméinek másodszori megvalósítása.

Ime: vajon tagadhatja-e valaki, hogy ma, midőn nemzetünket elmérgesedett és életerejét emésztő válságok gyötrik, midőn az államhatalom gépezete csak akadozva, sántikálva működik, amidőn a belviszályok szenvedélyes küzdelmei dúlnak mindenfelé: vajon tagadhatja-e, hogy minden igaz és komoly hazafi fájdalmas rezignációval sóhajtozik Széchenyi után? Vagy nem volna talán szükség ma Széchenyi működésére, ki az áldatlan pártoskodásuktól óva intve a munkakerők egyesítését vinné keresztül? Fájdalom, Széchenyi *halálának* ünnepeljük ma 50 ik fordulóját. De eszméi nem haltak meg! Művei, a nem kézzelírt művek — mint a koszorús költőnek ép előbb elszavalt szép jellemzése mondja — ma

is intőül, utmutatóul szolgálhatnak; megmutathatják, miképen kell a nemzetnek viselkednie és miképen azoknak, kik helyzetüknél, állásuknál fogva a társadalom vezetésére vannak hivatva.

E tekintetben Széchenyi — úgy, amint munkáiban ma is előttünk van — a jellemzilárdság és önzetlenség dicső mintaképeül tisztelhető. Hogy eszméi helyesek és követendők, ezt mint említettem, máris megmutatta a történelem, mely néki és elveinek a legnagyobb, a legtisztább elégtételt szolgáltatva. De a mód, a *hogyan* ezeket az eszméket képviselte, ahogyan megvédelmezte *mindennemű* támadásokkal szemben, különösen megérdemli a mai napon az elismerésnek adóját. Mert Széchenyi ebben is nagy volt; ő volt igazi megtestesülése a *Horatius*-féle „*iustus ac tenax propositi vir*“-nek, aki *mindkét irányban* szilárd és jellemerős marad. A nagy római költő, az emberi jellemnek ez a lángeszű ismerője, nagyon is tudta, miben nyilvánul az „igazságos és elhatározásához ragaszkodó férfiúnak igazi nagysága. A római közélet csakhamar fölismertette ezzel az éles megfigyelésű költővel, hogy *két irányban* kell a függetlenül gondolkozó és viselkedő polgárnak erősnek mutatkoznia: *felfelé*: a hivatalos hatalommal szemben és *lefelé*: a néppel szemben. „*Non ardor civium prava inbentium*“ — *non vultus instantis tyranni mente quatit solida*“ — mondja Horatius. Sem a *gonoszat követelő polgárok* haragja — ezt említi elsősorban! — sem pedig a *zsarnok* tekintete! Érdemes e jellemzést kissé közelebről megfigyelnünk. Érdemes szem előtt tartanunk, hogy az igazán nagy férfiak dicsősége *elsősorban* abban áll, hogy a *néptömeg terrorizmusa* által magát megfélemlíttetni nem engedi. Nem kisebb dicsőség ez, mint az, ha a zsarnokkal szembe száll! És aki ismeri Széchenyi életét és működését, az bizonyára méltányolni fogja e nagy férfiú érdemeit *mindkét irányban*! Őt nem tántorította el szándékától a zsarnoki hatalom, melynek erejét és sujtó bosszúját pedig módjában volt megismerni. De — és ebben volt ő igazán nagy! — a *néptömeg terrorizmusa* sem rendítette meg őt szilárd meggyőződésében: volt bátorsága szembe szállani azokkal, kik *a minden áron való ellenzékieskedésben*, az uralkodóház elleni hadakozásban, a céltalan közjogi vitákban látták a hazafinak legfőbb feladatát. És valóban hősiességgel küzdött ama *turbulens elemekkel*, ama *destruktív törekvésekkel* szemben, melyek az igazság fegyverét nélkülözve az erőszak, a terror eszközeihez nyulnak, nem becsülve sem érdemet, sem tekintélyt. Aki mai viszonyainkról igazságos kritikát akar mondani, az vétkes hanyagságot követ el akkor, ha újból át nem

olvassa a „Hitel“-t, a „Világ“-ot, a „Stádium“-ot, a „Kelet népét“ és a többi „nem kézzel irt művet“, melyeket valóban minden intelligens magyar embernek ismernie kellene. E művekből láthatja, hogyan viselkedik az olyan férfiú, akit az „ardor civium prava inbentium“ ép úgy nem félemlít meg, mint a „vultus instantis tyranni.“ És láthatja azt is, miként kell vélekednie bizonyos mozgalmakról, melyek megindítói és követői tele torokkal kiáltozzák a haza szent nevét, de, hogy Petőfivel szóljunk, annál ritkábban viselik annak érdekeit szívéükön.

Azoknak, kik ma vezető szerepet játszanak, ismélem, fokozottan kell Széchenyit követniök. Meg kell tanulniok azt, hogy hazánkat első sorban a kitartó *munka*, a *szorgalmasság* viszik előbbre nagy céljának elérésében. Ám, hogy ebben zavartalanul működhessék, szükséges az őszinte és becsületes egyetértés az uralkodóval; szükséges az óvatos tartózkodás mindama törekvésektől, melyek ebben megzavarnák, melyek céltalan összetűzésekre vezetnek, melyek tartalmatlan szólamok, üres frázisok kedvéért a *reális munka* minden áldásától megfosztanak! De szükséges *erélyességet*, *bátorságot* is tanulniok Széchenyitől és pedig különösen a néptömeg terrorizmusával szemben. Ma, az alkotmányosság minden biztosítékát élvezvén, a „vultus instantis tyranni“ immár a történelemé! De ott a másik erő: a terrorizmus; ez az, amelylyel szemben mindig erőseknek mutatkozniok; bármily irányu destruktív törekvés szolgálatában jelentkeznek is az: akár a nemzeti szín, akár a vörös lobogó, — akár a *közjogi*, akár a *szocziális radikálizmus* aegise alatt!

Ily *értelemben* és *ily módon* kell Széchenyi tanítását megfogadnunk és akkor, ha a nemzet a kitartó munkához hű marad és abban magát zavartatni senkitől sem engedi, akkor be is fog teljesülni a híres mondás, melynek valóságában a meddő viszályok között oly gyakran kell fájdalommal kételkednünk: „Magyarország nem volt, hanem lesz!“

Ezután *Varró Zsófi*ka urleány igazi vervvel interpretálta Chopin „Polonaise gis moll“-ját. A zeneszámot *Sztaniszlavszky Ervin* joghallgató záróbeszédje váltotta fel.

Széchényi emlékezete.

1813-ban az olasz hadjáratból visszatérve egy dűiczeg huszárkapitány állott a Duna partján, az ország fővárosában. Bánatosan nézi a tova siető folyamat, az oldalán elterülő viskókat s lelkében meglátja a hidat, mely egykoron állandóan összeköti Budát és Pestet, egygyé fűzi az ország minden

részét. És lelkében megvillan egy más, még nagyobb mű építése, azon szellemi hidé, mely ide vezesse Európa műveltségét, tudományát, fejlett állam-életét, finom erkölcsét, azért, hogy termékkennyé tegyék magának a magyar nemzetnek önálló, szabad, független szellemét. E délczég huszár-tiszt *Széchenyi István* volt.

Széchenyi a magyar népet fölébreszté láng-lelke harsány szavával. Mert mi volt a magyar nemzet ő előtte? Puha báb, mely nem tudta, hogy él. Nemessége egy része a bécsi udvarhoz szegődött, elfelejtette nyelvét, szokásait; a vidéki nemesség visszavonult az ország vezetésétől és élvezte a rég óhajtott békét. Jobbágysága? Oh, az miért élt volna, hiszen hazájában nem talált hazájára. Semmi sem lelkesítette azokat a semminek élő embereket. A nemzet szomorú kicsinységek között forogván semmi nagyobbra nem törekedhetett. A hatalom roppant súlya letördelte vágyai és akarata szárnyait s a félelem, mely minden nagynak és felségesnek születését akadályozza, csak földszint másztatta a lélek tehetségeit. Szóval a szerencsétlen hon a művelt világ haladásától messze elmaradva, nemzeti mivoltából és erejéből teljesen kiforgatva, avult és fentartó erő nélküli intézményei közepett nyomorúan vérzett és tehetetlenül.

Széchenyi felismerte a nagy veszedelmet, mely hazáját fenyegeti és segíteni akart rajta. „Ez a nagy és büszke szellem — mongja Kemény Zsigmond br., mintha merész és rengetegbe vesző útjait a Gondviselés jelölte volna ki, maga szenvedte át nemzete minden nyomorúságát, de ugyanakkor felséges vízióiban átérezte annak minden erejét is“. Ő az egyetlen ember az országban, aki tisztán látja a czélt, mely felé törekedni kell a nemzetnek, ha élni akar. A nemzeti állam eszinéje az ő lelkében fogamzott meg először s ő az első, aki világosan felismeri annak valódi tartalmát. A kulturális és közgazdasági reformoknak feltétlenül elsőséget ad szemben a közjogi reformokkal, mert meggyőződése, hogy a nemzet anyagi és szellemi regenerációja szükségképen maga után fogja vonni az állami szervezet átalakítását is, hogy a műveltség magasabb színvonalára lassankint felvergődő nemzet nem fogja otthon érezni magát az ősi alkotmány ódon falai között s lerombolja azokat anélkül, hogy biztatni kellene reá. Miként maga írja: „ha valami felemelheti a nemzetet önboldogságra s hozzá illő magasságra, az semmi egyéb nem lehet, mint nemzetiség és közértelmesség.“ E két szó jelöli meg igazán Széchenyi egész közművelődési politikáját. Az ő iránya harmonikus egyesítése a nemzetinek az emberivel, a magyarnak az európaival s kifejezője annak, hogy e harmónia

csak faji tulajdonaink megnemesítése, lelki és szellemi tehetőségeink kiművelése által érhető el. Ezen közművelődési politikának megfelelőleg ő veti meg a magyar tudós társaság alapját, mert — mint később írja — az a társaság „nemzeti nyelvünk s ekkép a magyar lélek organumának leghathatósabb kifejtője s nemzeti értelmünk tágitásának legerősebb eszköze.“ Ő jóformán az első, ki a törvényhozás termeiben magyarul szól, ezzel is mintegy dokumentálni akarja, hogy a nemzeti egységet a nyelvben is keresi; de midőn a nemzeti állam konstruálása végett az erők egyesítéséről beszél, nem annak a válaszfalnak a ledöntésére fordítja tekintetét, melyet a különböző nyelv von az emberek közé, hanem az egymástól, sőt magától a nemzettől is élesen elkülönözött társadalmi osztályokra. Minél inkább meg van arról győződve, hogy a társadalom a maga szétdaraboltságában számbavehető erő kifejtésre nem képes, annál nagyobb buzgalommal s ami fő, tökéletesen kidolgozott terv alapján lát hozzá az erők összpontosításához. Lelke egész erejéből, meggyőződése egész súlyával száll síkra nézetei mellett, latba vetve egész tekintélyét, mert félt, aggódott, hogy ha tervei nem sikerülnek, ha nem az általa kiszabott úton halad a nemzet, úgy veszély éri, romba dől a százados téspeidésből nagy erővel, munkával s fáradsággal létre hozott alkotás. A magyar állam hatalmas vezető, de a századok folyamán szűkké és kényelmetlenné vált épülete sem állhatott ellent a modern, nyugati eszmék erejének. Midőn tehát a gondviselészerű férfi, aki nemcsak mélységes hazaszeretetével, hanem geniejénél fogva is praedestinálva volt a kor szellemének a tolmácsolására, megindítja az ostromot az ócska falak ellen, alapjukban rendülnek meg azok s a gondolkozó ember szinte látni véli a romokat, melyek felett a megújulásnak hajnala dereng . . . Széchényi rombol, hogy építsen, a nemzet betegségét hidegvérrel vizsgálja, hogy gyógyíthassa. Nem akarja, hogy a francziával azt mondja neki bárki is: „je sais qu'il me trompe, mais il m' amuse.“ Sőt ellenkezőleg, felette szándéka megmondani az igazat, ha még úgy sérti is ezzel a nemzeti hiúságot. Az agitáció legélesebb hangjaival támadta meg a magyar néptéspeidését, az idegen, de helyes eszmék iránti érzéketlenségét, szégyenteljes elmaradottságát, intézményeink rozsdáját. Szóval forradalmat idézett elő az eszmékben, forradalmat a szivekben, az elfásult érzésben és az elvadult felfogásban, forradalmat az intézményekben, forradalmat a közszellemben.

Hitel, Világ és Stádium e három mű, melyben ő nemzetéhez szól, együttesen adják meg reformtörökrvéseinek hatalmas, mindent felölelő programját. „Egekbe nyúló hármás

piramid“ — zengi róluk *Arany*. S valóban óriási távlatot nyitnak a nemzet előtt, rengeteg körképbe tárják elé jövőendő panorámáját; a nagy erős, gazdag és boldog Magyarországot. Reményt, lelkesedést keltenek, munkára serkentenek. A modern Magyarország ez új Tripartitumában: ott lángol az ő teremtettsége igazán, abban hangzik el ezernyi mondani valója, mely ezernyi tett rugója lesz. Minden gondolata fajunk biztosításának eszméje körül jegeczesedett ki. Eszméi egy rajongó lélek érzésvilágára engednek következtetni, melyek eszményi célt tűztek maguk elé, de melyekre Széchenyi egyénisége a gyakorlatiasság köntösét tudta reá adni; azért tűnnek fel gondolatai eszményinek és gyakorlatiasnak egyszerre. Gondolatvilága tele volt a hazaszeretet gondolatával, barátság, multság sőt még a szerelem differenciált érzése is a hazaszeretet alapeszméjét váltja ki. A nemzet nagyságát rajzolja fantáziájának hatalmas ereje elébe, ezután megy, ezt akarja elérni minden igyekezetével. Ez minden tettének rugója, ez a legrejtettebb gondolata, ez életcélja, mely köré központosítja lángszellemének minden megnyilvánulását. Gondolatvilágában ott van felépítve a rekonstruált magyar állam, a minden erőszak nélkül megifjodott nemzet, mely él, dolgozik s fenntartja a magyar fajt örök időkre, melyet Széchenyi Magyarországa nem ideig-óráig ujjaalkotott.

Széchenyi egész élete lázas tevékenységben folyt le: egész életében forrongott agyában a mély gondolatok tömkelege. Az általa felvetett eszmék, mint hullámgyűrűk terjedtek tova, mind szélesebb, mind nagyobb területet öveztek körül s mind többeket hódítottak meg az általa kimondott igazságoknak. Tevékeny agyának gondolatai, mint lángnyelvek haladtak tovább s megtermékenyítették a közélet mezejét. Igazán a napsugár nem törik annyi színre, mint amennyi felé követte Széchenyi szerteszét nagy szellemének egy egész nemzetet felrázni hivatott ihletett szikráit. Hiszen gyönyörűen mondja a költő: „ha büszke méned edzi habzó pálya, ha eszmeváltó díszes körbe gyűlsz, ha szárnyakon röpit a gőz dagálya; ha tenni, szépre, jóra egyesülsz, hol a Duna, Tisza szabályhoz törni kénytelen, hol áttörve a sziklák csoportja, Trajánus híre újból megjelen; ahol az ifjú Pest bizton ölelve nyújt Corvin agg várának hű kezét: — Széchenyié mind ez emlékezet!“ Az ő szétáradó, ezeralakú tevékenysége, az a sok egymást keresztező szövevényes út, kivétel nélkül mind egy központi eszméhez, egyetlen igazán nagy célhoz vezet: dolgozra fogni a „rozsdáiban elsüllyedt“ magyart s szellemét kifényesíteni a dicsőséges munka barázdáiban. Végső elemzésben egy felséges, valóban lángelméhez méltó szerep:

megmenteni a magyar fajt az emberiség számára s felemelni szégyene szennyéből a művelt népek sorába. Ime az ő szent hivatása, az ő nagy álma, hite és ereje.

Megkísérletem kidomborítani Széchenyi egyéniségének és szellemének mindama vonásait, amelyekből a szellemi művelődés terén követett irányának, vitt szerepének képe alakul. Ennek a nagy szellemnek tiszteletére, emlékének ápolására rendeztük mai ünnepélyünket, melyen való szives megjelenésükért ezuttal is köszönetet mondok. A mai ünnepélyünk ugyan nem emelheti Széchenyi halhatatlan hírét és páratlan nagyságát. Nimbusának örök fényében nem szorul ő arra, hogy mink az ő erényeit emlegessük és magasztaljuk. De ennek a nagy névnek, Széchenyi nevének cultusa nem is annyira emlékünnepekben, mint inkább abban kell, hogy megnyilvánuljon, hogy híven és igazán kövessük egész működésünkben Széchenyi István szellemét. Azt a szellemet, amely előbb egy kérlelhetlen bíró igazságszeretetével s egy szigorú tanító-mester kiméletlenségével mutatott rá minden fogyatkozásainkra és hibáinkra, nem azért, hogy önbizalmunkat csökkentse, hanem, hogy önismeretre vezessen, az a szellem, amely azután ismét látnokként jelent meg előttünk, nagy dicső jövőnket csillogtatva előnkbe, hogy annak megpillantása lankadt és elpuhult erőnket új kitartásra ösztönözze s győzelmi kedvre acélozza; az a szellem, mely míg fajunk iránti forró szeretet által vezérelve, leghatalmasabb úttörője lett nemzeti fejlődésünknek, másrészt mindig az előrehaladottabb nyugat példájára mutatott s arra intett, hogy ugyanazon az úton, amelyen más nemzetek már megelőztek, nem elzárkózva, hanem a nagy culturnemzetekkel eszmei közösségben igyekezzünk haladásunkat munkálni s jövőnk nagyságunkat megalapítani; ez a szellem, amely fajunknak, nyelvünknek uralmát minden erőszakos eszköz elutasításával, sőt kárhóztatásával, egyedül a valódi szellemi felsőbbség kivívásától, nemzeti egyéniségünknek hibáitól tisztult kifejlődésétől s kiművelődésétől várta. A „legnagyobb magyarnak“ az emléke szolgáljon ösztönül és buzdításul nekünk ifjaknak, hiszen a mi friss, rugékony erőnkre, tevékenységünkre az annyira meglátogatott hazának oly szüksége van és mindinkább leend. Az ő szelleme figyelmeztesse az ifjuságot, hogy ne hagyja el magát a nehéz időkben, ne kárhóztassa magát a fiatalisággal meg nem férhető életunt, közömbös, önző tétlenségre, ne mentse fel magát a közügyek iránti személyes felelősségtől, ne engedjen magának pihenést küzdés nélkül, nyugalmat, melyet még ki nem érdemelt, ne riadjon vissza a sikamlós pályától és oly veszélytől, melyet meg sem kísértett, ne hagyja

szeplőtelen lelkületét a mostani század önző empirizmusának mirigye által beszennyeztetni, mely az anyagi érdekek hajhászása és az aranyborjú imádása által megfosztani szeretné az ifjú nemzedéket a nemesebb érzelmek malasztjától, a becsületszó szentsége, önfeláldozás, a lelkiismeret, az igaz hit kultuszától, magasztos hódolatától. Emelje fel lelkületét a nagy és dicső felé, érzelmeit egész a gyengéd büszkeségig, nemes ambícióig, bocsássa szabadon az ifjúság lelkesedésének nemes szenvedélyeit, melyek, ha áldozatokat is fogamzanak és szülnek, de egyttal nagy dolgokat teremtenek és visznek véghez. Szóval felfelé sziveinkkel a magasba, hol a halhatatlanság kezdődik, az éghez, hogy megmentsük a földet, amelyet taposunk, de mely ápol és eltakar, mely édes anya hazánk, élesztvén, ápolván az iránta minden jól készült szívben létező hűség, áldozatkészség stb. tüzeit, mert csak akként róhatjuk le hálánkat, tartozásunkat a dicső hazafi iránt, csak így tanúsíthatjuk hódolatunkat a nagy halott dicső multja felett!

Végül az egész ifjuság által elénekelt Hymnus akkordjai rekesztették be sikerült s maradandó emlékü ünnepélyünket.

* * *

BCU Cluj / Central * University Library Cluj

A karnak az új vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úrhoz intézett üdvözlő felirata a következő volt :

Nagyméltóságú Minister Úr!

Kegyelmes Urunk!

Hazánk keleti részében Szent László városában, a hazafiasságnak és a vallásosságnak egyik évszázados őrtállója, a kir. kath. jogakadémia mélységes örömmel értesült, hogy ő császári és apostoli kir. Felsője nemzetünk vallás- és kultur-ügyeinek legfőbb irányításával Nagyméltóságodat méltóztatott legkegyelmesebben megbizni.

Hódoló tisztelettel üdvözöljük Nagyméltóságodat a vallás- és kultur-ügyek élén, mert Nagyméltóságodnak szíve, lelke színmagyar és istenfélő.

A nyugati polgárosodás és művelődés fényességes tanubizonyossága szerint, ha kulturánk nem nyugszik a kereszténység és a hazafiasság oszlopán, akkor az agyaglábú kolosszus csak kultur-kártyavár, de nem kulturbástya.

Nagyméltóságodnak közéleti működése ország-világ előtt beigazolta, hogy nemes lelkének, hazájának és vallásának mély szeretete mily szépen összeférnek és egymást erősítik, ennél fogva Magyarországnak mindenik hazaszerető és vallásos

gyermekre teljes, osztatlan bizalommal emelheti tekintetét Nagyméltóságodra, mint hivatott vezérére.

Adja a mindenható Isten, hogy Nagyméltóságod a magyar kultúra templomát építhesse minél följebb, s habár műve a csillagokig nem is érhet föl, de kedves reményünk szerint Nagyméltóságodnak, a lelkes építőművésznek a neve a magyar kultúra égboltozatán ragyogni, mert meg vagyunk irva: „Akik igazságokra oktatnak, sokakat tündökölni fognak, mint csillagok örökkön-örökké.“

Nagyvárad, 1910. márczius 15.

Nagyméltóságodnak hódoló tisztelettel alázatos hivei:

A nagyváradai kir. kath. jogakadémia tanári kara nevében

Dr. Sigmond Andor,
a kar jegyzője.

Dr. Bozóky Alajos,
kir. tan. igazgató.

* * *

Az előadások a felsőbb helyen jóváhagyott leczkerend szerint a törvényes szünetek kivételével múlt évi szeptember 16-tól folyó évi május 31-ig bezárólag folytak. Gyakorlati előadások az idén is voltak, még pedig a római jogból, a jogtörténetből, a jogbölcseletről, a büntetőjogból, a köz-igazgatási jogból, a magyar közjogból és a politikából.

Az alap- és évvégi elméleti államvizsgálatokat folyó évi június hó 6-a és 23-ika közötti időben tartottuk, a tanévet ünnepélyesen berekesztő Te Deum folyó évi jún. 5-én volt.

Részvételét fejezte ki akadémiánk: *Fassie Pál* nagyváradai kir. ítélő táblai bíró (1909. aug. 8), *Dr. Rapaics Rajmund*, volt t. egyetemi rector és egeri érseki joglyceum, igazgató (1909. szept. 24.), *Thaly Kálmán* (1909. szept. 27.) *Fehér Ipoly*, pannonhalmai főapát (1909. okt. 27.), *Gyulai Pál* (1909. nov. 11.), *Podhradszky Rezső*, itteni akadémiai volt hitszónok (1910. febr. 17.), *Dr. Bognár István* nagyváradai l. sz. apátkanonok, volt t. egyetemi theol. tanár (1910. ápril. 28.), *Mikszáth Kálmán* (1910. máj 28.), *Andrássy János*, pápai praelátus, nagyváradai l. sz. apátkanonok, az államvizsgálati bizottság volt kültagja (1910. jún. 6.) bekövetkezett elhalálozásuk alkalmából. Az ifjúság kebeléből *Szemes László* (1909. aug. 27.) jogszigorlót, *Sebestyén Gyula* (1909. nov. 21.) és *Domján Jenő* (1909. nov. 23.) joghallgatókat ragadta el a halál.

PODHRADSKY REZSŐ

† 1910. február 7-én.

F. é. február 7-én húnta le szemeit Nagyszalontán, a hová övéi csendes körébe visszavonult volt Podhradszky Rezső, akadémiánk egykori hitszónoka. Rögtön kitűztük a gyászlobogót, az elhunyt családjához pedig részvétiratot intéztünk.

Podhradszky Rezső 1826-ban született Ragyócson (Nógrád megye.) Középiskolai tanulmányainak befejezése után eredetileg a jogi pályára készült. Az első évfolyamot jogakadémiánkon kitűnő sikerrel el is végezte; de közben fölébredt szívében a papi hivatás és theologus lett. Mint kitűnő tehetségű tanulót, a bécsi Pazmaneumba küldték föl, melynek évfolyamait a közbejött 1848-iki szabadságharcz miatt nem is hallgatván végig, br. Bémer László, akkori megyéspüspökünk 1849. évi márczius hó 26-án pappá szentelte és Békés-Csabára küldte ki káplánnak. Majd ugyanilyen minőségben Nagyváradra került. Boldog emlékü Szaniszló püspök 1856-ban az újonnan felállított tanítóképezdéhez nevezte ki tanárnak, 2 év mulva pedig a tanítónőképzőnek is tanára lett. Másfél évtizedet töltött ezen minőségben, szorgalmasan művelvén az akkor még szegényes paedagogiai irodalmunkat. Lipovniczky püspök 1869-ben kinevezte a szent József intézel alkormányzójává, majd szentszéki ülnökké is. Eközben 1873. évben lett jogakadémiánk hitszónoka, amely minőségében 1880-ig a joghallgatóknak minden vasárnap hitvédelmi konferenciákat tartott. 1886-ban nyugalomba vonult és testvéereihez költözött ki Nagyszalontára, ahol visszavonulva töltötte életét. 1909. év márczius havában Gyümölcsoltó Boldogasszony napján tartotta gyémánt miséjét.

Béke hamvaira!

V. A TANÁROK IRODALMI MŰKÖDÉSE.

Dr. *Bozóky Alajos* igazgató-tanár dolgozatai:

1. Tanévmegnyitó beszéd. Almanach 8 s kl.
2. Aufrechterhaltung der an Formfehlern leidenden Testamente. A Münchenben megjelenő „Das Recht“. cz. folyóirat 1909. évi 16., 17. számában.
3. A jogtanítás reformjáról. Ügyvédek Lapja 1909. évf. 43. sz.
4. Önálló és nem önálló alapítvány. U. o. 1909. évf. 45. sz.
5. Az erőjarművek forgalmáról. U. o. 1910. évf. 4. sz.
6. sz. A német polg. tkv. első évtizede. U. o. 1910. évf. 12. sz.
7. Emlékbeszéd a gróf Széchenyi István halálának 50. évfordulója alkalmából a jogakadémián tartott ünnepélyen. Almanach 30. s kl.

Dr. *Hoványi Gyula* ny. r. tanártól megjelent:

A jogbölcselet jogi oktatásunkban. Almanach 13. s kl.

Dr. *Ágoston Péter* ny. r. tanár dolgozatai:

1. Le projet de loi industrielle hongrois. (Questions Pratiques de Legislation ouvrière 1909. Août-Septembre, Novembre, Paris).
2. A főváros új lakásbérleti szabályai. Városi Szemle 1909. 872. s kl.
3. A francia városok. U. o. 1910. évf. 33. s kl.
4. Nagyvárad új szociálpolitikai intézményei. U. o. 325. s kl.
5. Der ungarische Entwurf eines Gewerbegesetzes. Kampf 1909. évf. juliusi szám.
6. A községi adók s illetékekről. Socialismus 1909–10. évf. 3. sz.

7. A társadalom visszafogad. Huszadik Század 1910 júniusi sz.
8. Harmincz millió magyar. Világ 1910. május 5.
9. Tanulságos számok. U. o. jun. 5.
10. A mi bűnünk. U. o. május 22.
11. Cinismus. U. o. jun. 19.
12. A munka alkotmánya. Munkásügyi Szemle. 1910. évf. 9. sz.

Dr. *Mártonffy Marczel* ny. r. tanár dolgozata :

A magyar jogi oktatásról. Huszadik Század 1910. I. sz.

Dr. *Kiss Géza* ny. r. tanár dolgozatai :

1. Interpretatio és szokásjog a római magánjogban. M. Tudományos Akadémia Ért. a társadalomtudomány köréből. XIV. köt. 3. füzet. 1910.
2. A római jogról. Jogállam IX. évf. 1910. IV. f. 262. s kl. és V. f. 343. s kl.
3. Szocziologia és jogalkalmazás. Budapest. 1909. 38. l.
4. Szocziológiai módszer a magánjogban. Magyar Társadalomtud. Szemle III. k. 1910. 258—211. l.
5. Trócsányi: Erkölcstelen ügyletek. (Könyvbírálat). Magy. Társ. Szemle III. k. 1910.
6. Telekkönyv az ókorban. Felolvasás az Erd. Muz. Egl. jogi szakosztályának 1910. márczius 9-iki ülésén.
7. Billigkeit und Recht mit besonderer Berücksichtigung der Freirechtsbewegung. Referátum; előadatott a berlini jog- és gazdaságbölcsészeti kongresszus 1910. május 18-iki ülésén. Megjelent a berlini Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie III. évf. 1910. 4. f-ben.
8. Könyvbírálatok a heidelbergi Zentralblatt für Rechtswissenschaft XXIX. k.-ben. 1910.
  - a) 2. füzetben 2. s kl. Joó, A magyar törvény fogalma cz. m.-ről.
  - b) 3. füzetben, 22. s kl. Neumann, Observations sur le Système du droit privé cz. m.-ről.
9. Széchenyi emlékbeszéd. Almanach 32. s kl.

Dr. *Sigmond Andor* ny. r. tanár dolgozatai :

1. Agrár bajok. Magyarország 1909. jul. 23. sz.
2. Osztrák támadás mezőgazdaságunk ellen. U. o. 1909. aug. 4. sz.

3. A mezőgazdaság hitelügye. U. o. 1909. aug. 18. sz.
4. A mezőgazdasági haladás és az ugar. U. o. 1909. szept. 4. sz.
5. Mezőgazdaságunk és a közteherviselés. U. o. 1909. szept. 30. sz.
6. A haszonállatok létszámának fejlődése. U. o. két közlemény, 1910. márcz. 26. és 30. sz.
7. Magyarország nemzetiségei és a kultúra. Magy. társadalomtud. Szemle. 1909. novemberi füzet.
8. Mezőgazdasági szakoktatásunk. 58 lap. Közgazdasági szemle 43. kötet 1., 2. és 3. számában.

Dr. *Notter Antal* ny. rk. tanár dolgozatai:

1. A szerzetesi szegénység jogi tartalma. Értekezés a Hittudományi Folyóirat 1909. III. és köv. füz.
2. Hanauer: A kölcsönös igazságosság. Könyvbírálat. Hittud. folyóirat. 1909. IV. füz.
3. Prümmer: Manuale juris ecclesiastici. Könyvbírálat. Hittud. Folyóirat 1909. IV. füzet.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dr. *Némethy Gyula* magántanár dolgozatai:

1. Franciaország hanyatlásának okai. Religio. 1909. szept. 19.
2. A chapelle-aux-saints-i ember palinodia-ja, u. o. nov. 21.
3. A torlasz. Bourget szociális drámája, u. o. 1910. május 22.
4. A protestáns missiók világkongresszusa, u. o. jun. 26.

A tanárok irodalmi működését a lefolyt évben is lényegesen előmozdította ama szives készség, mellyel a budapesti és a kolozsvári m. k. t. egyetemek könyvtárai a kívánt műveket rendelkezésre bocsátották, a miért e helyen az akadémiai igazgatóság forró köszönetét nyilvánítani kedves kötelességének ismeri.

VI. IFJUSÁGI EGYLETEK.

1. Joghallgatók segélyző egylete.

Elnök: Patóh Sándor II-od é. jh.
 Alelnök: Polonkay Gyula II. é. jh.
 Főjegyző: Verő Ernő II. é. jh.
 Pénztárnok: Frentz Sándor II. é. jh.
 Aljegyzők: Movrin József, Rieger Artur I. é. jh.
 Ellenőr: Fráter Kálmán I. é. jh.
 Könyvtárnok: Házy Béla II. é. jh.

Választmány.

Koller Lajos, Mezei Zsigmond, Serli István, Vass Árpád IV. é. jh., Braun Jenő, Hódossi Márton, Széles István, Vidiczki János III. é. jh. Bodó Attila, Haszler Kálmán, Házy Béla, Véssey Kálmán II. é. jh., Einhorn Dezső, Szele István, Számborovszki Rezső, Tatár Géza I. é. jh.

Az egylet alaptőkéje ez évben is csak 40 korona 07 fillérrel, t. i. 21417 korona 66 fillérről 21458 korona 73 fillérré emelkedett, segélyezésre 70 korona fordított, azonkívül az egylet a tanári kar hozzájárulásával 2 joghallgató temetési költségét fedezte, a második félévi kamatból pedig 385 korona 68 fillér a Mensa Academica pénztárába utaltatott.

2. Az „Olvasókör“ tisztikara.

Elnök: Véssey Kálmán II. é. jh.
 Alelnök: Puskás János III. é. jh.
 Pénztáros: Schmidt József II. é. jh.
 Főjegyző: Bodó Atilla II. é. jh.
 Háznagy: Haszler József II. é. jh.
 Aljegyzők: Szőke Károly és Lele István I. é. jh.

Az ifjúsági egyletek küldöttségileg Véssey Kálmán, Mihely Albert és Szondi György által részt vettek a pécsi diákkongresszusban, itthon pedig okt. 6. és márczius 15-én a városháza tanácstermében és az akadémia dísztermében nagyszámú intelligens közönség élénk részvételével és tetszésével találkozott hazafias emlékünnepeket rendeztek.

Az Olvasó-egylet vagyona : 2229 korona 05 fillér.

3. Mensa Academica.

Miként a múlt évi Almanachban már jelezve volt, az imént lefolyt tanévben tényleg életbe léptettük a diák-asztalt, de csak nagy körültekintéssel, mert hisz még nagyon szerény anyagi eszközökkel rendelkezünk erre a célra.

Az igazgató fölhívásának a hirlapokban és a szomszéd törvényhatóságokhoz, hogy tekintettel arra, miszerint a nagyváradi jogakadémia hallgatósága leginkább Bihar vármegye és a vele határos szomszédvármegyékből kerül ki, a Mensa Academicánk pénzerejének gyarapításához is hozzájárulni sziveskedjenek, sajnos! vajmi kevés foganatja volt. Alaptökénk mindössze 746 koronával gyarapodott ugyan, de a forgó tőkének szaporítása körül csaknem teljesen a saját erőnkre voltunk utálva, még Bihar vármegye már megajánlott 200 korona segélyét sem kaptuk meg. Az ifjúság által nagy lelkesedéssel rendezett hangverseny, nyilván azért, mert igen nagyszabású volt, bár igen fényes erkölcsi sikert aratott, anyagi tekintetben úgyszólván semmit sem jövedelmezett. Világos, hogy forgó tőkénk csakhamar szemlátomást fogyni kezdett, úgy hogy a jövő tanévben való ingyenes és fél-ingyenes ebéd és vacsora nyújtásának a meglevő, azonban remélhetőleg tán még is csak meg-megújuló, pénzbeli erőnk fog természetes hatart szabni.

A lefolyt évben az október—május havi

forgalmunk . . . . . 4722 kor. 38 fillér

volt, melyből

1. ebédre és vacsorára	3686 kor. 70 fillért
2. dologi kiadásokra	26 kor. 20 fillért
3. a tkpénztárba elhelyezésre	1009 kor. 48 fillért

Összesen: 4722 kor. 38 fillért

fordítottunk.

6 joghallgató teljesen ingyenes, 6 joghallgató félingyenes ellátást élvezett, de részt vettek a diákasztalnál teljesen-fizetők is.

Alaptökénk volt . . . . . 5013 kor. 86 fillér

Ehhez járult a f. 1909—1910 tanévben:

1. Temesvár sz. kir. város alapítványa .	200 kor. — fillér
2. Békés vármegye alapítványa	200 kor. — fillér
3. A nagyváradi tkptár alapítványa . .	50 kor. — fillér
4. Az 1909—1910. évi beirási díjakból .	296 kor. — fillér

úgy hogy most összesen: 5759 kor. 86 fillér

Forgótőkénk volt . . . . . 2740 kor. 24 fillér

Ehhez járult a f. 1909—1910. tanévben:

1. Dr. Várady Zsigmond ügyvéd adom.	50 kor. — fillér
2. A tanári kar adománya	100 kor. — fillér
3. Ugyanannak az aradi Kossuth-szoborra szánt koszorú megváltása címén tett adománya	30 kor. — fillér
4. Dr. Karsch Lollion adománya . . .	16 kor. — fillér
5. Szelvény-kamat	20 kor. — fillér
6. A forgó tőkének kamata	49 kor. 48 fillér
7. Bartha Károly joghallgató	1 kor. — fillér
8. Klein Dezső joghallgató	1 kor. — fillér
9. Alaptőke kamata	104 kor. 10 fillér
10. Nagyvárad város e. i. adománya . .	200 kor. — fillér
11. Segélyegyleti kamat	385 kor. 68 fillér
12. Paduai sz. Antalnak egy tisztelője .	50 kor. — fillér
13. Dr. Némethy Gyula tanár adománya	8 kor. — fillér
14. Kiss György joghallgató	2 kor. — fillér

Összesen . 3757 kor. 50 fillér

tehát majdnem megüti ez az összeg, amit ebédre s vacsorára s dologi kiadásokra költöttünk. De mert a kiadások részben való fedezéséhez az étkező hárczákból befolyt jövedelem is járult, maradt még a nagyvárad-i takarékpénztárban elhelyezett 1006 kor. 69 fill. forgó tőkénk, melyben már a f. é. január—juniusi kamat is befoglaltatik, úgy hogy a jövő tanévben legalább újból megkezdhetjük a Mensa működését, erősen bizva, hogy a körülmények kedvezőbbre fordultával tán csak megkapjuk valahonnan a szükséges pénzbeli támogatást a későbbi hónapokra is.

VII. A TANÁROK ÉS AZ ÁLTALOK ELŐADOTT TANTÁRGYAK ÁTNÉZETE.

A tanárok neve	Tanító-hivatali minőség	Tanszakma	Előad. nyelv	Heti órák száma		Észrevétel
				I.	II.	
félév						
Dr. Bozóky Alajos	kir. tanácsos, igazgató ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Római jog.	m a g y a r	10	10	Tanár 42 év óta
Dr. Molnár Imre	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Nemzetgazdaszat, Pénzügytan, M. pénzügyi törvények, Teljes nemzetközi jog.		11	9	Tanár 41 év óta
Dr. Hoványi Gyula	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Jogbölcsélet, Büntetőjog.		11	9	Tanár 25 év óta
Dr. Ágoston Péter	képesített egyetemi magántanár, okleveles bíró, ny. r. tanár	Magy. magánj. Bányajog, Osztrák magánjog.		11	9	Tanár 9 év óta
Dr. Mártonyi Marcel	képesített egyetemi magántanár, h. ügyvéd, ny. r. tanár	Törvénykezési eljárás, Kereskedelmi és váltójog, Állam-számviteltan.		11	11	Tanár 6 év óta

A tanárok neve	Tanító-hivatali minőség	Tanszakma	Előad. nyelv		Heti órák száma		Észrevétel
			I.	II.	I.	II.	
Dr. Kiss Géza	ny. r. tanár képesített egyetemi m. tanár	Politika, Encyclopaedia, Magyar közjog s a II. félévben Jogtörténet.	m a g y a r	12	13		Tanár 4 ¹ / ₂ év óta
Dr. Sigmond Andor	ny. r. tanár képesített egyetemi m. tanár	M. közigazgatási jog, Statisztika, Legújabb kor története		10	10		Tanár 4 év óta
Dr. Notter Antal	ny. rk. tanár	Jogtörténet, Egyházi jog.		12	—		Tanár 3 év óta
Dr. Károly Irén	képesített egyetemi m. tanár, főgymn. ny. r. tanár, akad. magántanár	Ethika		4	—		lttteni m. tanár 19 ¹ / ₂ év óta
Dr. Baróthy Ákos	orvostudor városi tiszti főorvos, akadémiai m. tanár	Törvényszéki orvostan, Közegészségtan.		2	2		lttteni m. tanár 11 év óta
Dr. Némethy Gyula	Theologiai tudor, semináriumi ny. r. tanár, akadémiai m. tanár	Művelődéstört.		—	4		lttteni m. tanár 11 év óta

VIII. AKADEMIAI HALLGATÓK.

1. Beigatott nyilvános hallgatók.

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
I. Évesek:		Kripka Géza	1 2
a) ny. r. joghallgatók:		Kun Márton	1 2
Aberle Pál	1 2	Kuszkó József	— —
Anca Justin Leontin	1 2	*Lele István	1 2
Bajnay György	1 2	40 Lenkei Árpád	1 2
Balázsy Ernő	1 2	Leszkay István	1 2
5 Balogh István	1 2	Lipeczky Gyula	1 —
Balogh László	1 2	Lőw Béla	1 2
Bartha Gyula	1 2	Majzik Gábor	— 2
Bige Gyula	1 2	45 Mikovits Ferencz	1 2
Bónyi Bertalan	1 —	*Movrin József	1 2
10 *Böhm Ferencz	1 2	Orbán Mihály	— 2
Campián Miklós	— 2	*Pajor Kálmán	1 2
Cerbul Janku	1 2	Pacurár Valér	1 2
Csapó Pál	— 2	50 Pop János	1 2
Damieszku Oktáv	— 2	Pópa Péter	1 2
15 Domián Jenő †	1 —	Reke Kálmán	1 2
Ehrlich Imre	1 2	Révész József	1 2
Einhorn Dezső	1 2	Rieger Artur	1 2
Fényes Andor	1 2	55 *Rosenthal József	1 2
Fitero György	1 2	Sima Kornél	1 2
20 *Fráter Kálmán	1 2	*Szamborovszky R.	1 2
Futó Jenő	— —	Székely Benjámín	1 2
Fülöp Béla	1 2	*Szőke Károly	1 2
Fülöp Frigyes	1 2	60 Szucsú Traján	1 2
Géher Géza	1 2	Tatár Géza	1 2
25 Gentz Gyula	— 2	Tóth Kálmán	1 2
Gera Sándor	1 2	Tóth Lajos	1 2
Grünstein Sámuel	1 2	Thury Lajos	1 2
Hegedüs Nándor	1 —	65 Varró Sándor	1 2
*Hollósy Ernő	1 2	Váry F. János	1 —
30 Horváth Sándor	1 2	Vasca Tivadar	1 2
Hödl Aladár	1 2		
Kaminszky Árpád	1 2	b) nyilv. rendkívüli joghallgatók:	
Kenéz Jenő	1 2	Breider Lajos	1 —
Korniczky Lajos	— 2	Dutka Kálmán	— 2
35 Kovács L. (tályai)	1 —		

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
70 Filip Vazul	— —	30 Radó Antal	1 2
Gönczi Ferencz	— —	Reményi Géza	1 —
Goron Szabin	1 2	Réz István k.	— 2
Herczegh Dezső	1 —	Rosenthal Károly	— 2
Jureszku Péter	1 2	Róth Mór	— 2
75 Kovács Lajos (péterszegi)	1 2	35 Róz Andor	1 2
Lévai Ignác	1 —	Schmidt József	1 —
Lusztig Eerencz	1 —	Szóbel Nándor	— 2
Nadaban János	— —	Sztaniszlavszky E.	1 2
Rosenthal Károly	1 —	Sztrelko József	1 2
II. Évesek:		40 Tabéry Géza	1 2
Bally István	1 2	Váry F. János	— 2
Bodó Atilla	1 —	Verő Ernő	1 2
Bónyi Bertalan	— 2	Véssey Kálmán	1 2
Bustya Kornél k.	— —	III. Évesek:	
5 Bustya Loránd	1 2	*Ásmány Zoltán	1 2
*Campian Ágost	1 2	Berényi Ferencz P.	1 2
*Costa György	1 2	*Bérczi Endre	1 2
Csáky Jenő	— 2	Braun Jenő	1 2
Fehérváry Géza	1 —	5 Breuer Oszkár	1 2
10 Frenzt Sándor	1 2	*Capra Justin	1 —
Glück Áron	1 2	*Deciu Emil	1 2
*Haszler Kálmán	1 2	Fried József	— 2
Házy Béla	1 2	Grünstein Jakab	1 —
Hillinger József D.	— —	10 Hódosi Márton	1 2
15 Horváth Béla	1 —	Huf Lázár	— —
Kovács L. Andor	1 2	Kaczvinszky József	1 2
Láza G. Romulusz	1 —	Katz Lipót	1 2
Lehotzky Bruno	1 2	Keledi József	1 2
Lengyel Sándor	1 2	15 Kenyeres Gyula	1 2
20 Leuca Gy. Ágost	— 2	Kiss György	1 —
Liszkay Loránd	1 2	Kőváry Demeter k.	— —
*Mangra József	1 2	Laza Gy. Romulusz	— 2
Mihelffy Albert	1 2	Lehotzky István k.	— —
Molnár Gyula	1 2	20 Lőrincz Sándor	— 2
25 Nagy Sándor	1 2	Márkus László	1 2
Nikodém Lajos	1 2	Meer Jenő	1 2
Obergesell Imre	— 2	Molnár Géza	1 2
Patóh Sándor	1 2	*Neagu Kornél	1 2
Polonkay Gyula	1 2	25 Petrán György	1 2

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
*Pintér Traján.	1 2	Klein Dezső	1 2
*Puskás János	1 2	15 Koller Lajos v.	1 —
Széles István	1 2	*Kovács Kálmán v.	1 —
Szondi György	1 2	Lampel Izsák v.	1 —
30 Vidiczky János	1 —	Lőrincz Sándor	1 —
IV. Évesek:		Lukács J. Béla	— 2
		20 Mezei Zsigmond	1 2
Bige Géza v.	1 —	Molnár Jenő v.	1 —
Bodó László	1 —	*Pathy Nagy L. v.	1 —
*Böszörményi L. v.	1 —	Peskariu Jenő k.	— —
*Buna János k.	— —	Porcsalmy Dezső	· 2
5 Csordacics Egon v.	1 —	25 Reich Miksa	1 —
Diósi József	1 2	Reményi Géza	— 2
Ehrlich Kálmán	1 2	Robert (Róth) B. v.	1 —
Fleischer Ernő	1 2	Selagián Virgil	1 —
Fluk Ferencz	1 2	Serli István v.	1 —
10 Friedmann Samu	1 2	30 Steiner Lajos	1 2
Grünstein Jakab	— 2	b. Szentkereszthy Zs.	1 —
*Hollósy Béla v.	1 —	Sziber Ándor v.	1 —
Kiss György	— 2	*Vass Árpád v.	1 —
		Weisz Izidor	1 —

Összesen: 186.

Jegyek magyarázata:

A *-gal jelöltek ösztöndíjasok.

A k-val jelöltek egy évi önkénytesek.

A kiknek neve mellett vonás van, azok elmaradtak.

2. Vizsgálati engedélyt nyertek.

A vizsgálati engedélyt nyert egyének csak a ministeri engedély kelté-
nek évében vétetnek számba.

Az első alapvizsgálatra :

- Almási Szalay Jenő, m. kir. honvédhadnagy.
Bárkányi Jenő, m. kir. honvédhadnagy.
Bartha Károly, nagyszalontai adóhivatali segéd.
Beretz Ferencz, aradi rendőralkapitány.
5 Hollós József, posta- és távirda főtiszt.
Menyhért László, zombori p. ü. számtiszt.
Wolff István, szegedi áll. végrehajtó.

A második alapvizsgálatra :

- Almási Szalay Jenő, m. kir. honvédhadnagy.
Bárkányi Jenő, m. kir. honvédhadnagy
10 Bartha Károly, nagyszalontai adóhivatali segéd.
Beretz Ferencz, aradi rendőralkapitány.
Hollós József, posta- és távirda főtiszt.
Menyhért László, zombori p. ü. számtiszt.
Wolff István, szegedi áll. végrehajtó.

Az államtudományi államvizsgálatra :

- 15 Almási Szalay Jenő, m. kir. honvédhadnagy.
Bárkányi Jenő, m. kir. honvédhadnagy
Bartha Károly, nagyszalontai adóhivatali segéd.
Beretz Ferencz, aradi rendőralkapitány.
Brigánt József, pécsi joglyceumi végzett jh.
20 Cserta Ignác, budapesti t. egyetemi végzett jh.
Hollós József, posta- és távirda főtiszt.
Horváth László, kolozsvári t. egyetemi végzett jh.
Menyhért László, zombori p. ü. számtiszt.
Szilágyi Jenő, kolozsvári t. egyetemi jh.
25 Wolff István, szegedi áll. végrehajtó.

A jogtudományi államvizsgálatra :

- Ács Nagy Jenő, budapesti t. egyetemi végzett jh.
Almási Szalay Jenő, m. kir. honvédhadnagy.
Bárkányi Jenő, m. kir. honvédhadnagy.
Bartha Károly, nagyszalontai adóhivatali segéd.
30 Beretz Ferencz, aradi rendőralkapitány.
Brigant József, pécsi joglyceumi végzett jh.

Gallov Dezső, kolozsvári t. egyetemi végzett jlt.

Hollós József, posta- és távirdafőtiszt.

Menyhért László, zombori p. ü. számtisz.

35 Wolff István, szegedi áll. végrehajtó.

Az államszámviteltanra beiratkoztak:

Detrich Tibor, városi díjnok

Gábor Gyula, pénzügyigazg. számgyakornok.

Sólyom Aladár p. ü. számtiszt.

Az intézetet általában látogatók száma 224 volt. A beiktatott nyilvános joghallgatók számánál a múlt évihez képest apadás 14, a vizsgaengedélyt nyert egyének számánál apadás 5, az államszámviteltant hallgató tisztviselőknél nincs változás, általános apadás 19.

A nyilvános hallgatók között számszerint volt: Arad megyei 17, Aranyostorda megyei 1, Bács megyei 1, Baranya megyei 1, Bereg megyei 2, Békés megyei 9, Bihar megyei 86, Borsod megyei 2, Csanád megyei 3, Csongrád megyei 2, Fehér megyei 1, Gömör megyei 2, Hajdu megyei 3, Hunyad megyei 4, Jász-Nagy-Kún-Szolnok megyei 2, Kolozs megyei 1, Krassó-Szörény megyei 4, Máramaros megyei 1, Marostorda megyei 3, Nógrád megyei 1, Nyitra megyei 1, Pest-Pilis-Solt-Kiskún megyei 7, Szabolcs megyei 1, Szatmár megyei 9, Szeben megyei 3, Szepes megyei 2, Szilágy megyei 3, Szolnokdoboka megyei 5, Temes megyei 3, Torontál megyei 3, Udvarhely megyei 1, Ung megyei 1, Zemplén megyei 1, összesen 186.

IX. A TANDIJ ALÓL EGÉSZEN S FÉLIG FELMENTETTEK KIMUTATÁSA.

Évfolyam		Egészen	Félig	Kor.	Fill.
Az I. félévben	Az I. évfolyamban	9	3	441	—
	A II. évfolyamban	1	3	105	—
	A III. évfolyamban	6	5	374	—
	A IV. évfolyamban	2	6	220	—
	Összesen:	18	17	1140	—
A II. félévben	Az I. évfolyamban	11	3	525	—
	A II. évfolyamban	1	3	105	—
	A III. évfolyamban	6	5	340	—
	A IV. évfolyamban	—	3	54	—
	Összesen:	18	14	1024	—

Az egész évben tehát 67 joghallgatónak 2164 korona tandíj engedtetett el.

Az ösztöndíjak, a segélyegyleti díjak, elengedett tandíjak, a Mensa s a betegsegélyző alpból utalványozott segélyek együttvéve 14814 korona 70 fillérré rugtak.

X. TANANYAG.

I. Kötelező tantárgyak.

Első félév	Első évfolyam	Bevez. a jog- és államtudományokba, 2 óra. Római magánjog (institutiók), 8 óra. Magyar alkotmány és Jogtörténet, 5 óra. Ethika, 4 óra.
	Második évfolyam	Nemzetgazdaszat, 6 óra. Jogbölcseészet, 6 óra. Magyar magánjog, 5 óra. A legújabb kor története, 4 óra.
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam	Büntetőjog, 5 óra. Osztrák magánjog, 6 óra. Polgári törvénykezési jog, 5 óra. Magyar kereskedelmi és váltójog, 6 óra.
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Alkotmányi és kormányz. politika, 5 óra. Magyar pénzügyi jog, 5 óra. Magyar közigazgatási jog, 5 óra. Egyházi jog, 7 óra.
Második félév	Első évfolyam	Római magánjog, 8 óra. Magyar alkotmány és jogtörténet, 5 óra. Művelődéstörténet, 4 óra.
	Második évfolyam	Tételes nemzetközi jog, 3 óra. Pénzügytan, 4 óra. Magyar magánjog, 5 óra. Magyar közjog, 6 óra.
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam	Büntetőjog, 5 óra. Polgári törvénykezési jog, 5 óra. Magyar állam statisztikája, 5 óra.
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Speciálkollegiumok.

II. Specziálkollegiumok.

Az első félévben 5 tanár hirdetett hetenkint 13 órában 8 specziálkollegiumot, melyekre 326 joghallgató iratkozott be, a második félévben pedig 9 tanár hetenkint 34 órában 18 specziálkollegiumot, melyeket 473 joghallgató látogatott, ugyanis számos joghallgató több specziálkollegiumot választott.

Az egyes kollegiumokat a következő táblázat tünteti fel:

A tanár neve	Az előadás tárgya * Publiciumok. † Kötelező tantárgyak.	Heti óraszám	Hallgatók száma
Az I. félévben			
Bozóky	Gaius olvasása	1	58
”	Római perjog	1	71
Károly	†Ethika	4	67
Kiss	Politikai repetitorium	2	20
”	A törvények értelmezéséről	2	12
”	*A szokásjogról	1	53
Baróthy	†Törvényszéki orvostan	1	18
Sigmond	*Gazdasági közigazgatás	1	27
A II. félévben.			
Bozóky	Pandekták	2	66
Némethy	†Művelődéstörténet	4	65
Molnár	A nemzetgazdaszat különös tanai	2	12
”	†Tételes nemzetközi jog	3	32
Hoványi	A jogról	1	23
”	Az államról	1	12
”	*Büntetőjogi gyakorlatok	1	25
”	A büntető eljárás alapelvei	1	8
Ágoston	Osztrák örökjog	2	18
”	Magyar bányajog	2	17
Mártonffy	Kereskedelmi jog (folytatás)	2	24
”	Magyar csődjog	2	12
Kiss	Közjogi repetitorium	2	26
Sigmond	Közigazgatási eljárás	2	13
”	*Az önkormányzat	1	34
”	Nemzetközi statisztika	2	11
Mártonffy	Államszámviteltan	2	42
Baróthy	Közegészségtan	2	33

XI. ÖSZTÖNDIJASOK.

Ösztöndíjat a következő joghallgatók élveztek:

Első évesek:

Böhm Ferencz, Alapy-féléit	420	— K
Fráter Kálmán, Jövedéki birság-alap féléit	400	— ”
Hollósy Ernő, Gróf Tisza Lajos-féléit	160	— ”
Lele István, Gozsdu-féléit	400	— ”
5 Movrin József, Alapy-féléit	420	— ”
Pajor Kálmán, Alapy-féléit	420	— ”
Rosenthal József, Gróf Tisza Lajos-féléit	160	— ”
Számborovszky Rezső, Jedlicska-Kondé-Szenczy- féléit <small>BCU Cluj / Central University Library Cluj.</small>	50	— ”
Ugyanaz, Alapy-féléit	420	— ”

Másod évesek.

10	Campián Ágost, Gozsdu-féléit	500	— K
	Costa György, Gozsdu-féléit	400	— ”
	Haszler Kálmán**	26	60 ”
	Liszka Lóránd, Winterhalter-féléit	90	— ”
	Ugyanaz, Váczi püspöki ösztöndíjalap jöved. föl.	80	— ”
15	Mangra József, Gozsdu-féléit	400	— ”

Harmad évesek:

	Ásmány Zoltán, Jedlicska-Kondé-Szenczy-féléit	50	— K
	Bérczi Endre, Jedlicska-Kondé-Szenczy-féléit	54	— ”
	Ugyanaz, Váczi püspöki ösztöndíjalap jöv. fölösl.	80	— ”
	Capra Justin, Gozsdu féléit.	600	— ”
20	Deciu Emil, Lugosi gör. kath. püsp alap-féléit	200	— ”
	Neagu Kornél, Gozsdu-féléit	600	— ”
	Pintér Traján, Gozsdu-féléit	600	— ”
	Puskás János, Jedlicska-Kondé-Szenczy-féléit	50	— ”

** Csak a II. félévben.

Negyed évesek:

	Böszörményi László, Alapy-féléte . . . , . . .	420—	K
25	Buna János, Gozsdu-féléte	600—	„
	Hollósy Béla, Alapy-féléte	420—	„
	Kovách Kálmán,* Jedlicska-Kondé-Szenczy-féléte	23·40	„
	Pathy Nagy Lajos, Alapy-féléte	420—	„
	Vass Árpád, Jövedéki birság-alap-féléte	400—	„

XII. VIZSGÁLATOK.

Az 1875. évi Szabályzat 51. §-a értelmében a joghallgatók előmenetelének figyelemmel kísérése szempontjából sűrűen tartattak colloquiumok nemcsak a kötelező, hanem egynémely specziálkollegiumokból is.

A jelen 1909 1910. tanév folyama alatt letett alap- és államvizsgálatok eredménye pedig a következő:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* Csak az I. félévben.

1909. évi szeptember 1-től 1910. június végéig.*

Letette az	Nyilvános rendes jog-hallgató	Miniszteri engedély folytán	képesítettett			Felüggesztett	Összesen
			küüntetéssel	Egyhangulag vagy szótöbbséggel	Nem		
Első alapvizsgálatot	51	5	11	38	1	6	56
Második alapvizsg.	43	6	9	36	2	2	49
Államtud. államvizsg	15	6	2	17	1	1	21
Jogtud. államvizsg	4	4	1	8		1	10
Főösszeg	115	21	23	99	4	10	136
%	84.56	15.44	16.91	72.20	2.94	7.35	100

A jogtanulók szorgalmának fokozása szempontjából a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur 1902. márczius 19-én 14705. sz. alatt kelt szabályrendeletével** elrendelni méltóztatott, hogy azon tanulók nevei, kik az alaps illetőleg államvizsgálatokat kitüntetéssel teszik le, a VKOM Hivatalos Közlönyének a tanévet követő szeptember hó 1-én megjelenő számában évenként külön rovatban közzététessenek. E végből felhívta az igazgatókat, hogy a vezetésük alatt álló főiskolán kitüntetéssel vizsgázott tanulók névjegyzékét minden

* Ezen táblás kimutatás az egész tanév alatt letett összes alap- és államvizsgálatok eredményét tünteti föl, melyben a múlt évekről elmaradt pót- és javítóvizsgálatok is befoglaltatnak, ellenben a 64-ik lapon levő táblázatban csak az idej joghallgatók vizsgálatai vannak feltüntetve.

** Megjelent a VKOM Hivatalos Közlönye 1902. évi április 1-én kiadott 7. számában.

évben a tanévet követő augusztus hó 1-ig közvetlenül a Hivatalos Közlöny szerkesztőségéhez czimezve küldjék be.

Ezen intézkedésével a miniszter úr ő nagyméltósága alkalmat kívánt nyújtani arra, hogy egyrésről a valóban tehetséges és szorgalmas tanulók munkájoknak jól megérdemelt jutalmát elnyerjék, az életben biztos és képességeiknek megfelelő megélhetési módhoz és munkakörhöz jussanak s hogy másrésről azok, kik a főiskolából távozó ifjak jövő működési körének kijelölésére hivatvák, évről-évre megtudják azok neveit, a kiket az alaposabb képzettséget igénylő helyekre első sorban állíthatnak.

A helybeli kir. kath. jogakadémia hallgatói közül *kitüntetéssel tették le* :

1. Az első alapvizsgálatot: *Bartha Gyula, Böhm Ferencz, Fráter Kálmán, Grünstein Sámuel, Kamenszky Árpád, Pajor Kálmán, Révész József, Számborovszky Rezső, Szőke Károly, Tóth Kálmán és Tóth Lajos.*

2. A második alapvizsgálatot: *Bodó Atilla, Campián Ágoston, Haszler Kálmán, Házy Béla, Lengyel Sándor, Liszkay Lőránd, Róz Andor, Szóbel Nándor, Sztaniszlavszky Ervin.*

3. Az államtudományi államvizsgálatot: *Sártory Endre és ifj. br. Szentkereszthy Zsigmond.*

4. A jogtudományi államvizsgálatot: *Soós Gyula.*

A kitüntetéssel vizsgázott fentebbi joghallgatók nevei a helybeli napilapokban is közöltettek.

Végbizonyítványt kapott az I félév folyamán 14, a II. félév végén 7 joghallgató. Távozási bizonyítványt kért az I. félévben 20, a II. félévben 8 joghallgató. Hadi szolgálatban állott 6 joghallgató; meghalt 2.

XIII. A JOGHALLGATÓK STATISZTIKAI ÁTNÉZETE.

Évfolyam	A kötelezett collegiumok óraszáma	A tanulók száma	Anyan elv szerint				Vallás szerint						A vizsg. eredm.			Tanpénz		Az ösztöndíjasok száma	Az ösztöndíjak összes mennyisége koronaértékben			
			magyar	román	német	szerb	római kath.	gör. kath.	gör. keleti	ágost. hitv.	hely. hitv.	izraelita vallásu	képessítéssel	egyszerűen	nem	vizsga nélkül	fizetők			mentesek	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$
Első félév	Első évfolyam . . .	19	66	53	13	—	—	17	7	7	1	13	21	—	—	—	—	54	9	3	9	1425
	Második évfolyam . .	21	32	26	5	1	—	9	1	5	5	5	7	—	—	—	—	28	1	3	5	735
	Harmadik évfolyam . .	22	24	19	5	—	—	6	2	5	1	3	7	—	—	—	—	13	6	5	8	1115
	Negyedik évfolyam . .	22	28	27	1	—	—	12	1	—	—	2	13	—	—	—	—	20	2	6	6	1155
	Főösszeg:	84	150	105	24	1	—	44	11	17	7	23	48	—	—	—	—	115	18	17	28	4430
Második félév	Első évfolyam . . .	17	62	47	15	—	—	17	8	8	1	12	16	11	26	7	18	48	11	3	9	1425
	Második évfolyam . .	22	34	28	5	1	—	8	2	5	4	7	10	9	10	2	13	30	1	3	6	735
	Harmadik évfolyam . .	15	23	18	5	—	—	5	1	5	1	3	6	—	—	—	23	12	6	5	8	1115
	Negyedik évfolyam . .	—	13	13	—	—	—	1	—	1	—	1	10	1	3	—	6	10	—	3	5	1155
	Főösszeg:	50	132	106	25	1	—	31	11	19	6	23	42	21	39	9	63	100	18	14	28	4430

Jegyzet. Ebből a kimutatásból az évközben kimaradt tanulók, valamint az önkéntesek kihagyattak.

A statisztikai kimutatásból kitűnik, hogy az akadémia effektív hallgatói között volt:

Az I. félévben:

<i>anyanyelv szerint:</i>	magyar	125	vagyis	83·33 %
	román	26	”	16·00 %
	szerb	1	”	0·67 %
		<u>150</u>	”	<u>100·00 %</u>
<i>vallás szerint:</i>	róm. kath.	44	vagyis	29·33 %
	gör. kath.	11	”	7·33 %
	gör. keleti	17	”	11·33 %
	helv. hitv.	23	”	15·33 %
	ág. ev. hitv.	7	”	4·68 %
	izraelita	48	”	32·00 %
		<u>150</u>	”	<u>100·00 %</u>

A II. félévben.

<i>anyanyelv szerint:</i>	magyar	106	vagyis	80·30 %
	román	25	”	18·93 %
	német	1	”	0·77 %
		<u>132</u>	”	<u>100·00 %</u>
<i>vallás szerint:</i>	róm. kath.	31	vagyis	23·48 %
	gör. kath.	11	”	8·33 %
	gör. keleti	19	”	14·29 %
	ág. ev. hitv.	6	”	4·54 %
	helv. hitv.	23	”	17·42 %
	izraelita	42	”	31·84 %
		<u>132</u>	”	<u>100·00 %</u>

származás szerint: a joghallgatók 33 megyéből származtak

KIMUTATÁSA

a második félelvi joghallgatóknak atyjok vagy gyámjok polgári állása szerint:

Atyja vagy gyám- jának polgári állása ; neveze- tesen :	Földmives	Közép- és nagybirt.	Kisiparos és keresk.	Nagyiparos és keresk.	Tanár, tanító, lelkész	Egyéb okleveles	Egyéb értelmiségii	Állami	Hatósági	Közszégi	Magán	Hadi	Szolga	Önálló	Összesen
	tisztviselő														
	10	8	25	3	19	16	14	15	2	4	8	1	2	5	132

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XIV. AZ AKADÉMIAI KÖNYVTÁR.

A könyvtárt az idén is sűrűn használták, számszerint 301 egyén 849 művet használt.

A könyvtár állása 1909. január

1-én volt	14525	köt.	73578	kor.	36	fillér,
1909. évi gyarapodás vétel	95	"	1213	"	83	"
ajándék útján	107	"	376	"	50	"

s így állása 1909. deczemb.

végén	14727	köt.	75168	kor.	69	fillér
-----------------	-------	------	-------	------	----	--------

értékben.

XV. LEVÉLTÁRI SZEMLE.

A kar a lefolyt évben összesen 13 értekezletet tartott.

Az iktatókönyv szerint beérkezett 1908. évi július 1-től 1910. évi június 30-ig 801 ügydarab, ezek között 2 miniszteri szabályrendelet.

Az érdekesebb levéltári okmányok a következők:

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
1907/9. 622	jul. 3.	A Strassburgban megjelenő Minerva-főtanodai Évkönyv szerkesztősége az akadémia adatait kéri. Elküldettek
623	63401. jun 26.	A nm. VKOM. az akadémia épületén fogantatosítandó javítási munkálatokat 1788 kor. 76 fillér erejéig engedélyezi.
624	jul. 4.	A budapesti m. kir. t. egyetem 1907—8. évi kiadványait küldi.
628	198. jul 5.	Pécsi Évkönyv.
629	jul. 6.	† Néhai Berger Ev. János budapesti m. k. t. egyetemi theologiai tanár gyászlapja. A kar részvéte.
631	—	A budapesti IV. tejjgazdasági kongresszus közleményeit küldi.
633	—	A muzeumok és könyvtárak országos felügyelősége megküldi a nemzeti muzeum 1908. évi állapotáról szóló jelentést.
634	73625. jun. 26.	A nm. VKOM. Dr. Sigmund Andor ny. r. tanár részére évi 4800 kor. fizetését és 800 kor. személyi pótlékát f. é. jun. 16-tól, 1280 kor. lakpénzét pedig jul. 1-től utalványozza.
636	76394. jul. 5.	Ugyanaz megerősíti az 1909—1910. tanévre megalakított alap- és államvizsgálati bizottságokat.
638	jul. 10.	A fm. hercegprímás megküldi Beszédjeit a könyvtár számára. Az igazgató megköszöni.
639	76347. jul. 5.	A nm. VKOM. jóváhagyja az 1909—1910. első félévi tanrendet.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
640	76350. jul. 6	Ugyanaz a kar előterjesztése értelmében a legujabb kor történetének előadásával dr. Sigmond Andor, az államszámvitel tan. előadásával dr. Mártonffy Marczel ny. r. tanárt bizza meg.
644	70892. jul. 16.	A nm. VKOM. dr. Mártonfy Marczel ny. r. tanár részére az államszámvitel tan. előadásáért 107 kor. jutalomdíjat utalványoz.
648	1284. jul. 19.	A m. kir. postatakarékpár 1908. évi működéséről szóló jelentését küldi a könyvtár számára.
649	jul. 15.	Az illinoisi egyetem az akademia kiadványait kéri. Elküldettek.
650	2620 aug. 4.	A m. kir. lottójövedéki igazgatóság tudatja, hogy az itteni Mensa Academicának a 27. jótékony célú államsorsjáték jövedelméből leendő részesítés iránti kérelme teljesíthető nem volt.
652	2410. aug. 8.	Mgos Fetser Antal meghívja az akademiát az aug. 18, mint Ő Felsege születésnapján és aug. 20-án mint Szent István első m. apostoli király emléknapján tartandó ünnepélyes isteni tiszteletre.
654	aug. 11.	Kecskeméti Évkönyv.
656	—	Debreczeni Évkönyv.
660	—	Egri Évkönyv.
662	—	Sárospataki Évkönyv.
664	—	Máramarosszigeti Évkönyv.
667	—	Egri tanrend.
668	—	Az 1908—9. Almanach szétküldetik.
687	—	Kassai Évkönyv.
691	aug. 13.	Eperjesi Évkönyv.
692	aug. 14.	Kolozsvári t. egyetemi Almanach és tanrend.
701	aug. 19.	A tandíjszámadás a VKOM. számvevőségéhez átküldetik.
702	aug. 21.	Pozsonyi Évkönyv.
703	—	Pozsonyi tanrend.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
707	aug. 22.	Felterjesztés Kertész István hivatal-szolga előléptetése iránt.
710	86227. aug. 28.	A m. k. földmivelésügyi minister úr megküldi az 1908 évi Állategész-ségügyi évkönyvet.
714	aug. 26.	Pécsi tanrend.
715	aug. 25.	Igazgató fölhívása a helybeli lapok-ban és a szomszédos törvényható-ságokhoz a Mensa támogatása érdekében.
718	aug. 29.	Mármarosszigeti tanrend
722	18789. aug. 25.	A VKOM. számvevősége az 1908—9. évi tandijszámadást helyesnek ta-lálta.
723	aug. 31.	Kecskeméti tanrend.
726	—	Az igazgató kezelése alatt álló 5 rendbeli alap 1908—9. évi száma-dása fölülhíralás végett a VKOM. számvevősége-nek átküldetik.
1909— 1910.		
7	sept. 3.	Kassai tanrend.
9	22044. sept. 5	Arad sz. k. város meghívja az aka-demiát a szept. 19 ikén tartandó Kossuth-szobor leleplezési ünne-pélyre. A kar koszorúmegváltás czimén 30 koronát ad a Mensa-nak.
10	7241. eln. aug 23.	A m. kir. földmivelésügyi minister megküldi „az új bortörvény kis-kátéja“ cz. kiadványát.
11	2511. sept. 6.	Gyűjtő-iv a Perczel-szoborra. A kar 10 koronát ad.
17	sept. 10.	Sárospataki tanrend.
18	sept. 11.	Prágai német egyetemi tanrend.
34	92947. sept. 6.	A nm. VKOM. a m. tanév II. felére dr. Baróthy Ákos részére 200, dr Némethy Gy. részére 199 korona jutalomdíjat utalványoz.
36	760. sept. 9.	A muzeumok és könyvtárak orsz. felügyelősége m. évi működéséről szóló jelentését küldi.
39	997. sept. 7.	Ugyanaz meghívja az akadémiát a Nagyenyeden tartandó közgyűlé-sére.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
43	71240. aug 27.	A m. kir. földmivelésügyi minister megküldi a „Mezőgazdasági munkabérek M.-on 1908.“ cz. kiadványát.
49	sept. 25.	Eperjesi tanrend.
53	sept. 27.	† Néhai Rapaics Rajmund volt t. egyetemi rector és egri joglyc. igazgató gyászlapja. Részvétirat.
101	2900. sept 27.	Mgos Fetser Antal felszentelt püspök meghívja az akademiát a f. évi okt 4-én Ő cs és apost. kir Felsege legm. névnapján. a székes-egyházban tartandó Te-Deumra.
119	24655. sept 27	Temesvár sz. kir város polgármestere tudatja, hogy a város a belügyministeri jóváhagyás föltétele alatt az itteni Mensa Academica javára 200 koronás alapítványt tett. Köszönettel vétetett.
129	okt. 8.	Gyűjtő-ív a diósgyőri vasgyári ref. fiókegyház temploma építésére.
138	okt. 9.	Az ösztöndijas joghallgatók rovatos értesítvénye felterjesztetik.
140	okt. 11.	Dr. Várady Zsigmond ügyvéd, mint az akadémia egykori tanítványa 50 koronát küld a Mensa folyó kiadásaira Köszönettel vétetett
141	60. okt. 7.	Az egri érseki joglyceum igazgatósága megköszöni a részvétnyilvánítást néhai Dr. Rapaics Rajmund elhalálózása alkalmából.
143	okt. 11.	A beirt joghallgatók száma felterjesztetik.
145	—	A Mensa-szérződés.
149	4659. eln. okt. 9.	A VKOM. rendelete az 1910 évi bruxellesi közigazg. tudományi I. nemzetközi congresszus előkészítése tárgyában
150	111503. sept. 22	Ugyanaz ajánlja a Közgazdasági és Közszállítási Értesítőt.
153	14406. sept. 27	Arad vármegye alap hiányában nem támogathatja a Mensát.
154	17945. okt. 9.	Baranya vármegye megküldi dr.

Levélt szám	Idegen szám	T Á R G Y
159	okt. 20.	Buday D. művét: „Az Egyke Baranyában.“ Nagyvárad város 1000 koronás alapítványa 1908 évi kamatának felhasználásáról készített számadás a polgármesterhez átküldetik.
161	—	Felterjesztés a hercegprimáshoz a Mensa támogatása tárgyában.
162	—	Felsőfolyamodvány ugyanebben a tárgyban.
171	10421 okt. 24.	Gyűjtő ív a páduai szt. Antal templom alapjára
176	17201. okt 14.	Szolnok-Jász-Kun megye tudatja, hogy a Mensát nem támogathatja
179	2345. okt. 28.	Az állatorvosi főiskola Évkönyvét és tanrendjét küldi
182	okt. 29.	Gyűjtő-ív a hamburgi m. egyesület javára.
184	121964. okt. 20.	A VKOM. leküldi a magasabb M. Terézia és Koháry-féle ösztöndíj állomások betöltésére vonatkozó pályázati hirdetményt. Kihirdetett.
186	okt. 22.	Dr. Szabó Sándor 2 kötetes Pénzügyi Kodexét ajánlja Megszereztetett.
195	okt. 30	A londoni School of Languages ajánlkozik kivonatok és fordítások készítésére az ottani könyvtárakban létező művekről.
203	5626. okt 22.	Csongrád vm tudatja, hogy a Mensát nem támogathatja.
207	16995. okt. 7.	Szatmár vm. hasonló értesítése.
208	nov. 13.	Gyűjtő-ív az egri minorita templom restaurálására.
209	18559. okt. 13.	Szabolcs vm. nem támogathatja a Mensát.
211	52. nov. 11.	A sárospataki ev. ref jogakadémia az itteni kir. kath. jogakadémia idei költségvetését kéri. Az adatok elküldettek.
212	nov. 13.	A Szent István Társulat meghívója

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
215	nov. 14.	gróf Zichy Nándor elnökének 80. születésnapja alkalmából nov. 18-án tartandó díszközgyűlésre.
217	84201. okt. 14.	Dr. Notter Antal a budapesti t. egyetemhez az egyházjog ny rk. tanárává neveztetik ki
219	15102. okt. 11.	A VKOM. <i>szabályrendelete</i> , melynek értelmében a venia legendi megszűnik, ha négy semesteren belül fel nem használta.
225	9674. okt. 4.	Békés vármegye tudatja, hogy belügyminiszteri jóváhagyás fantartásával a Mensa javára 200 koronás alapítványt tett. Köszönettel fogadtatott.
226	11838. nov. 9.	Csanád vármegye tudatja, hogy a Mensát nem támogathatja.
227	126280. nov. 11.	Kolozs megye is.
229	nov. 22.	A VKOM. tudatja, hogy a párisi Comité de Pétronage des Etudiants Hongrois a tanulmányúton oda jövő magyar főiskolai hallgatókat útbaigazítani fogja.
237	nov. 25.	A cs. és kir. konsuli akadémia leczkarendjét küldi.
245	113028. nov. 17.	† Domián Jenő I. évi jh. gyászlapja.
249	9499. eln. nov. 5.	A VKOM. <i>szabályrendelete</i> államvizsgálati jelölteknek azon tantárgyak alól való fölmentése tárgyában, amelyekből már sikeres szigorlatot vagy államvizsgálatot tettek.
251	14629. okt. 29.	A m. kir. földmívelésügyi minister megküldi a Világ 1909. gabonatermése cz. kiadványát.
258	109594. nov. 11.	Hunyad vmegye a Mensát nem támogathatja.
264	7473. eln. decz. 4.	A VKOM. rendelete a vakok kenyérkeresetének előmozdítása tárgyában.
		A m. kir. földmívelésügyi minister megküldi a Magyar mezőgazdasági szakoktatás Évkönyve cz. kiadványát.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
267	decz. 12.	A II. félévi tanrend megerősítés végett felterjesztetik
277	9201. eln. decz. 15.	Az orsz. közp. Stat. Hivatal, megküldi az Ipari érdekképviseletek M-on cz. kiadványát.
278	decz. 21.	Egri tanrend.
289	148899.	A VKOM. a II. félévi tanrendet megerősíti.
291	decz. 11. 218. eln.	Az orsz. közp. Stat. Hivatal a könyvtár m. évi adatait kéri. Elküldettek.
293	1910. jan. 1.	Gyűjtő-ív a gyógypaedagogiai nevelő intézet részére.
297	142281. decz. 22.	A VKOM a m. alkotmány és jogtörténet és egyházi jog tanszékére pályázatot hirdet.
298	300. decz. 22.	A m. kir. igazságügyi minister megküldi a polg. tkv. főkérdéseire vonatkozó bizottsági tárgyalások jkvének 3. kötetét
303	jan. 7.	Dr. Kele Antal zalaegerszegi ügyvéd a m Gyorsírás tankönyvét küldi. Köszönettel vétetik.
305	jan. 8.	Pécsi tanrend.
318	jan. 14.	Kassai tanrend.
320	9205. eln. decz. 22.	Az orsz. közp. Stat. Hivatal megküldi az ország közállapotáról s a m. kir. kormány 1908. évi működéséről szóló jelentést a könyvtár számára.
324	jan. 17.	Kecskeméti tandrend.
327	187. el. jan. 17.	Gf. Apponyi Albert VKOM. úr búcsúja.
335	24917—1909. jan 17.	A VKOM. számvevősége helyesnek találja az igazgató kezelése alatt álló ötrendbeli alapítvány 1904—5, 1905—6, 1906—7., 1907—8. és 1908—9. évi számadásait.
345	978. jan. 27.	Az aradi siket-néma intézet gyűjtő-íve. A kar 5 koronát ad.
346	8177. jan. 19.	A VKOM tudatja, hogy az igazgató mellé egy titkárt bocsát rendelkezésére s egyben felhatalmazza, hogy díjnokot fogadhasson.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
347	253. eln. jan. 22.	Nm. Dr. Székely Ferencz ideiglenes VKOM úr tudatja, hogy a ministerium vezetését átvette.
348	1282. jan. 22.	Temesvár sz. kír. város polgármestere tudatja, hogy a belügyi minister úr jóváhagyása leérkezvén, a Mensa-nak szánt 200 kor. alapítvány átvehető. Átvétetett.
352	156151--1909. jan. 18.	A VKOM Dr. Baróthy Ákos m. tanárnak a tszéki orvostan előadásáért 200 kor. jutalomdíjat utalványoz
353	jan. 28.	Prágai tanrend.
354	—	Sárospataki tanrend.
379	jan. 31.	Az 1909. évi ügyviteli, hetestartási és irodai átalány számadás a VKOM számvevőségének átküldetik.
382	febr. 1.	Gyűjtőiv a szentesi Horváth Mihály szobor javára. A kar 10 kor.-t ad.
392	febr. 5.	Gyűjtő iv a m. kath. iskolaegyesület számára. A kar 5 koronát küld.
393	—	Gyűjtőiv a kassai Eszterházy Sándorféle ösztöndíj alapra.
396	febr. 6.	Meghívó a f. é. szept. havában Bécsben tartandó 9. nemzetközi kereskedelmi oktatásügyi kongresszusra.
400	—	Az 1909 - 10. I. félévi tandíjszámadás a VKOM számvevőségéhez átküldetik.
401	febr. 7.	Az 1909. évi könyvtári számadás, a könyvtár gyarapodását feltüntető pótleltárral együtt a VKOM számvevőségéhez átküldetik.
405	febr. 8.	† Néhai Podhradszky Rezső, az akademia volt hitszónokának gyászlapja, A kar részvéte.
415	126 eln. febr. 4.	A VKOM közli a külföldről beszerezhető iparcikkek jegyzékét.
422	febr. 12.	A berlini kereskedelmi akademia II. félévi tanrendjét küldi.
445	2307. febr. 4.	Békés vmegye tudatja, hogy a belügyminiszter ur jóváhagyása leér-

Levélt szám	Idegen szám	T Á R G Y
450	1150. eln. febr. 15.	kezvéen a 200 korona alapítványi összeg fölvehető. Fölvétegetett. A m. kir. kereskedelemügyi minister úr legutóbbi Jelentését küldi.
451	5652. febr. 4.	A VKOM a kar véleményét kéri a kassai kir. jogakadémiának az alap- és államvizsgálati díjak korszerű fölemelése tárgyában. A kar a kassai jogakadémia javaslatához csatlakozik.
457	15773 - 1908. febr. 23.	Kecskemét városa megküldi a gazdasági szegődvényes cselédek lakásáról készített szabályrendeletét.
461	1578. febr. 21.	Budapest sz kir székes főváros köz-kórházainak állapotairól készített Jelentését küldi.
462	4227. febr. 14	Temesvár sz. k. város a Metz-féle ösztöndíj pályázatot küldi. Kihirdettetett.
463	553. eln. febr. 19.	A VKOM 1908. évi működéséről szóló Jelentését küldi.
464	3327. febr. 14.	A VKOM számvevősége átiratban tudatja, hogy a tandíjak behajtása és elszámolása tárgyában az 1874. Szabályzatban megállapított határidők szoros betartásához ragaszkodik.
471	101163—909. febr. 22.	A VKOM a jogakadémiai épület csatornájának az utcai csatornahálózatba, valamint az árnyékszékek öblítő szerkezettel való ellátásának költségeit 2368 korona erejéig engedélyezi.
476	márcz. 6.	A m. folyam- és tengerhajózási r. t. tudatja, hogy a joghallgatók tanulmányi kirándulásaik alkalmával az igazgató igazolványa alapján féljegygyel utazhatnak.
477	—	Előfizetési felhívás a szentpétervári császári udvari könyvtár 5—13. századi latin kézírataira.
481	márcz. 8.	A budapesti francia főkonzul meg-

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
482	—	küldi a párisi egyetem legujabb értesítőjét.
484	301. márcz. 7.	Budapest sz. kir. székes főváros megküldi 1910. évi költségvetését.
486	21257. febr. 25	A kassai kir. jogakadémia javaslata az alap- és államvizsgálati díjak fölemelése tárgyában.
489	2. márcz. 7.	A VKOM Pathy Nagy Lajos végzett joghallgatót meghagyja az 1909 — 1910. tanév II felére mint szigorlati évének felére Alapy-féle ösztöndíja élvezetében.
492	790. eln. márcz. 5.	A polgármester a választásra jogosult tanárok hivatalos névjegyzékét kéri. Átküldetett.
494	99317. febr. 23	Nm gróf Zichy János tudatja, hogy a VKOM vezetését átvette.
495	33002.	A VKOM Kertész István hivatalszolgát a jelen állásban altisztté kinevezi, még pedig f. é. márcz. 1-től 1000 kor fizetéssel, 100 kor személyi pótlékkal és ruhailletmény-nyel.
497	márcz. 11.	Gyűjtőív a Leiningen-Westerburg emléksobrára. A kar 10 koronát adott.
498	„	A kar üdvözlő irata nsgos Dr. Miskolczy Ferencz megyei főispán úrhoz.
500	4763. febr. 23.	A II. félévi beiratások eredménye felterjesztetik.
501	1561. márcz. 9.	A VKOM Bérczi Endre és Liskay Lóránd joghallgatóknak a váczi püspöki ösztöndíjalap jövedelmi fölöslegéből 80—80 korona segélyt adományoz.
506	márcz. 13.	Győr vmegye alispánja megküldi a 2 Lippay-féle egyenkint 600 koronás ösztöndíj állomás betöltésére vonatkozó pályázati hirdetést. Ki-hirdettetett.
506	márcz. 13.	Nagyvárad város meghívja az aka-

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
507	—	demiát mgos Hlatky Endre főispán beiktató ünnepélyére. A neuchateli egyetem megküldi szüneti franczia-nyelv és irodalmi cursusának programját. Kihirdetett.
516	márcz. 15.	Mgs Dr. Miskolczy Ferencz főispán válasza a kar üdvözlő iratára.
520	márcz. 17.	A kar üdvözlő irata msgos Hlatky Endre Nagyvárad v. főispánjához.
522	márcz. 15.	A kar üdvözlő felirata nm. gf. Zichy János VKOM. úrhoz.
524	márcz. 18.	Prágai német egyetemi tanrend.
526	2154. eln. márcz. 9.	Az orsz. közp. Stat. Hivatal a m. sz. korona országai üzemi és munkásstatisztikáját az 1906. évről küldi
532	1540. eln. febr. 25.	A m. kir. földmívelésügyi minister megküldi a Gazd. Tudósítók Évkönyvét 1910-re.
533	576. eln. márcz. 22.	A VKOM. elrendeli, hogy gróf Széchényi István halálának 50. évfordulója alkalmából méltó emlékünnepelely tartassék. L. Almanach 29. s köv. lapjait.
534	148898—909. márcz. 8.	Ugyanaz dr. Kiss Géza ny. r. tanárnak a jogtörténet helyettesítéséért 5 egyenlő havi részletben utólagosan kiszolgáltatandó 500 korona jutalmat s a helyettesített tanszékre eső tandíjosztalékból 50 százalékot utalványoz.
535	márcz. 30.	A jogakadémia gyorsírói egyesület alapszabályai jóváhagyás végett felterjesztetnek.
536	870. márcz. 29.	Mgs Fetser Antal felszentelt püspök meghívja az akadémiát a feltámasztási ünnepre.
539	29400. márcz. 23.	A VKOM. leküldi a „Le droit de l'enfant abandonné et le système hongrois de protection de l'enfance“ cz. kiadványt a könyvtár számára.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
547	april 6.	A nagyváradai ev. ref. egyháztanács meghívja az akadémiát dr. Erős Lajos püspök és gróf Degenfeld Schomburg József főgondnok megérkezése alkalmával tartandó ünnepélyes isteni tiszteletre. Az akadémiát az igazgató képviselte.
555	april 5.	Mgs Hlatky Endre v. főispán válasza a kar üdvözlő iratára.
556	974. april 5.	Mgs Fetser A. felsz. püspök meghívja az akadémiát a nemzeti ünnep alkalmából ápril 11-én a székesegyházban tartandó Te Deumra.
558	5256. april 8.	A városi tanács tudatja, hogy a VKOM. a városnak a joghallgatók segélyző egyesület javára tett 1000 koronás alapítvány 1908. évi kamatának felhasználásáról készített számadást helyesnek találta.
559	3676. april 9.	Biharmegye alispánja a gf. Tisza L. féle 100 koronás ösztöndíj állomások betöltésére vonatkozó pályázati hirdetményt küldi. Kihirdettetett.
560	april 12.	Dr. Balogh I. egyetemi tanár megküldi „A fiatakorok büntethetőségéről“ cz. értekezését a könyvtár számára.
564	176. april 15.	A pozsonyi kir. jogakadémia megküldi a VKOM.-hez intézett előterjesztését az igazgatói állás megszüntetése s a dekanatusra való áttérés tárgyában.
567	185. april 16.	Ugyanaz megküldi aláírás végett a VKOM.-hoz intézett közös emlékiratot a jogakadémiai tanároknak a VI. fizetési osztályba soroztatása iránt. Aláíratott.
573	444. april 21.	A bécsi cs. kir. egyetem megküldi nyári tanrendjét.
574	7110. april 1.	A kir. kereskedelmi muzeum az 1909. évi ipari beszerzésekről és a tör-

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
582	ápril. 27.	tént építkezésekről szóló kimutatást sürgeti. Átküldetett.
583	32936. ápr. 18.	A kar megköszöni Weiszlovits Adolf fia temetkezési czégnek, hogy a Széchényi requiem alkalmával a premontrei templomban díjtalanul állította föl a díszravatalt.
585	T. 300—16. ápr. 20.	A VKOM. akadémiai titkárrá dr. Suhayda Györgyöt nevezi ki.
589	ápril. 20.	A m. kir. igazságügyi minster megküldi az ált p. tkv. tervezetének főkérdéseire vonatkozó bizottsági tárgyalások 2. füzetét.
590	6 4. eln. ápr. 20.	† Néhai dr. Bognár István nagyváradi I. sz. kanonok s volt budapesti t. egyetemi theologiai tanár gyászlapja. A kar részvétírata.
598	41782 ápr. 22.	A VKOM elrendeli, hogy a betegsegélyezési járulékok az ipari és kereskedelmi alkalmazottak részére ismét befizetendők.
604	máj. 11.	A VKOM. leküldi a cs. és kir. közös hadügyministernek pályázati hirdetményét a tengerészeti biztos jelölteknek fölvétele tárgyában. Kihirdettetett
605	635. máj. 9.	A dijoni egyetem szünidei francia cursusának programját küldi. Kihirdettetett.
611	47826. máj. 10.	A nagyváradi I. sz. káptalan megköszöni a kar részvétét.
619	46098. máj. 10.	A VKOM. rendelete a vizsgálati díjak fölemelése tárgyában.
620	46800. máj. 10.	Ugyanaz dr. Mártonfy Marczel ny. r. tanár részére eddigi 800 kor. személyi pótlékának beszüntetésével f. évi júl. 1-től kezdve 1400 korona pótlékot utalványoz.
621	máj. 22.	Ugyanaz leküldi a cs. és kir. konzuli akadémia az 1910—11. évi pályázati hirdetményét. Kihirdettetett.
		Zürichi naptár-reform javaslat.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
624	1530. máj. 22.	Mgs Fetser Antal felsz. püspök meghívja az akadémiát az úrnapi ünnepre.
628	máj. 24.	A város 1000 k. alapítványa 1909. évi kamatának hovafordítását feltüntető számadás a polgármesternek átküldetik.
632	005637. máj. 25.	Gyűjtő-ív az alamori ev. ref. egyház részére.
633	703 —	Gyűjtő-ív a m. kir. József műegyetemi otthonra.
635	37740. máj 17.	A VKOM. Számborovszky Rezső 2 kor. 10 fill.apidíjait f. é. április 1-től utalványozza.
637	440. máj.	A muzeumok és könyvtárak orsz. felügyelősége az akadémiai könyvtár állapotát feltüntető kimutatást küld megfelelő kitöltés végett.
643	jun. 2.	Az Athenaeum nagy Képes Naptára az akadémia adatait kéri. Megküldettek.
644	jun. 3.	A szünet alatt foganatosítandó javítási és tisztogatási munkák engedélyezése kéretik.
645	50324 máj.28.	A VKOM. dr. Mártonfy Marczel ny. r. tanár részére f. é. júl. 1-től az első 400 koronás korpótlékot utalványozza.
648	jun. 7.	Dr. Kérészi Zoltán kassai kir. jogakadémiai igazgató „Gf. Széchenyi és a nemzeti politika“ cz. beszédjét küldi.
649	jun. 8.	† Néhai Andrassy János, pápai praelatus nv. I. sz. apátkanonok, az államvizsgálati bizottság volt kültagjának gyászlapja. A kar részvét-átirata.
654	jun. 10.	A m. kir. keteti kereskedelmi akadémia Tájékoztatóját és 1909—10 tanévi jelentését küldi.
662	47555. máj. 28.	A nm. VKOM. dr. Suhayda György titkár illetményeit utalványozza.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
670	jun. 17.	A nagyváradai I. sz. káptalan megköszöni a részvénytílvánítást néhai Andrassy János kanonok halála alkalmából.
673	jun. 19.	Felterjesztés a magántanárok II. félévi jutalomdíjainak utalványozása iránt.
677	888. jun. 20.	A nagyváradai I. sz. káptalan tudatja, hogy az egyik Alapy-féle 420 koronás ösztöndíjat Szamborovszky Rezső joghallgatónak adományozta.
686	jun. 27.	Az igazgató felterjesztése a nm. VKOM. úrhoz az iránt, hogy Ö csász. és apostoli kir. Felségének 80. születésnapja alkalmából az akadémiának hódolatteljes üdvözlését és jó kívánatait legfelsőbb helyen tolmácsolni kegyeskedjék.
687	jun. 28.	A Strassburgban megjelenő Minerva főtanodai Évkönyv kiadója az akadémiának legujabb adatait kéri. Elküldettek.
688	jun. 28.	Az orsz. közéletanodai Tanár egyesület meghívja az akadémiát a Nagyváradon júl. 4-én tartandó XLIV. rendes közgyűlésére.
692	jun. 29.	Az 1910—11. tanév I. felére megállapított tanrend megerősítésvégett felterjesztetik.
693	1436. jun. 29.	A m. kir. postatakarékpénztár 1909. évi működéséről szóló jelentését küldi a könyvtár számára.
694	—	Az 1909—1910. tanév II. felében befolyt tandíjakról készített számadás a VKOM. számvevőségének átküldetett.
695	—	Az ösztöndíjas joghallgatók II. félévi kimutatása felterjesztetik.
698	—	A m. kir. földmívelésügyi minister úr megküldi az Állategészségügyi Évkönyvet.
700	—	Záró jelentés az 1909—10. tanévről.

T a r t a l o m.

	Lap
I. Történelmi visszatekintés — — — — —	3
II. A jogtanári kar személyzete — — — — —	4
III. Az 1909—1910. tanév története — — — — —	6
V. A tanárok irodalmi működése — — — — —	44
VI. Ifjúsági egyletek — — — — —	47
VII. A tanárok és az általuk előadott tantárgyak átnézete — —	50
VIII. Akadémiai hallgatók — — — — —	52
IX. A tandíj alól egészen és félig felmentettek kimutatása — —	57
X. Tananyag — — — — —	58
XI. Ösztöndíjasok — — — — —	60
XII. Vizsgálatok — — — — —	61
XIII. A joghallgatók statisztikai átnézete — — — — —	64
XIV. Akadémiai könyvtár — — — — —	66
XV. Levéltári szemle — — — — —	67

Figyelmeztetés.

A beiratások és beiktatások az 1910–1911. tanévre folyó évi szeptember 1–12-ig az igazgatónál, 15-ig az egyes tanároknál eszközöltetnek, ezen napon túl a fölvétel csak külön engedély alapján történhetik.

A beiratás alkalmával minden *ujjonnan* belépő joghallgató köteles 6 kor. beiratási díjat a könyvtár és *minden* joghallgató 1 koronát a Mensa Academica javára lefizetni. Az I. félévi tandíj is *a beiratáskor fizetendő*. Ugyanakkor benyújtandók a kellően (érettségi bizonyítvánnyal, leczkekönyvvel és legujabb keletű hatósági szegénységi bizonyítvánnyal) felszerelendő tandíjmentességi kérvények.

A pót- és ismétlő alapvizsgálatok f. évi szept. 9-től 14-ig tartatnak.

A „Veni Sancte“ szept. 15-én lesz, a nyilvános előadások szept. 16-án kezdődnek

Kelt Nagyvárad, 1910. július 1-én.

Az igazgatóság.